Влада — Радам!

Голос України

Газета Верховної Ради Української РСР ◆ № 32 ◆ П'ятниця, 15 лютого 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

Слово про Ігоря з Н-ського полку

Рівно два роки тому остання колона наших солдатів перейшла через знаменитий міст у Термезі.

Попереду в кожного з них лежала омріяна батьківщина. А в душі у кожного була випалена афганська земля, і не всі підозрювали, що це — надовго.

Сьогодні у них свято. День, коли гріх не згадати живих і мертвих, усіх і кожного, й серед інших — Ігоря з Н-ського полку.

Ігор був киянином.

Його афганська війна тривала всього один день.

Вони тільки встигли прилетіти туди й вивантажитися з літака — і потрапили під жорстокий артналіт.

Ігор втратив ногу, отримав ще кілька поранень, і того ж дня, тим же літаком повернувся додому.

Він мав досить забезпечених батьків, був одружений, володів зручною професією. Але афганська земля, на яку Ігор ледь устиг ступити, вже лежала в душі й продовжувала воювати...

(Закінчення на 9-й сторінці).

Фото Сергія П'ЯТЕРИКОВА.

«Гаряча» лінія

БОМБИ СЕРЦЯ НЕ МАЮТЬ

Надійшли повідомлення про повітряний напад літаків багатонаціональних сил на Багдад, під час якого загинули сотні жителів іракської столиці. Представники адміністрації і міністерства оборони США заявили, мовляв, знищений об'єкт був військово-командним пунктом, який використовувався для управління іракськими збройними силами. Зі свого боку, Ірак повідомив про те, що союзна авіація завдала удару по бомбосховищу для мирного населення. Офіційні особи у Пентагоні визнають, що ця споруда використовувалась як бомбосховище протягом іраксько-іранської війни. Однак, згідно з їхніми твердженнями, згодом вона була укріплена і перетворена у командний центр. Як повідомляють іракські джерела, досі знайдено тіла 200 осіб і ще 300 загиблих знаходяться всередині зруйнованого будинку. Закордонні кореспонденти передають з Багдада, що вони бачили десятки обгорілих тіл, серед них — багато жінок і дітей.

Генеральний секретар ООН Перес де Куельяр висловив глибокий жаль з приводу загибелі мирних іракців.

* * *

Як повідомляє американське військове командування, під час нальоту на іракську територію збито один саудівський винищувач F-5. Тим часом повітряні операції у небі над Іраком тривають. На землі знищено чотири іракські транспортні літаки, а також вертоліт. Ще 33 іракські солдати здались у полон союзникам.

РІШЕННЯ ЩЕ НЕ ПРИЙНЯТО

Адміністрація президента Буша розглядає можливість надати економічну і технічну допомогу Прибалтиці. Як повідомляють засоби масової інформації США, першим заходом у цьому напрямку може стати відкриття американських інформаційних бюро у Латвії, Литві та Естонії. Наступним кроком буде надання технічної допомоги прибалтійським республікам. Втім, наголосив офіційний представник Білого дому, остаточного рішення з цього приводу ще не прийнято.

ВИБІР, АЛЕ ЯКИЙ?

Не треба бути провидцем, аби передбачити, що найгостріші суперечки на третій сесії Верховної Ради УРСР спалахнуть навколо питання про проведення на території України референдуму про збереження Союзу РСР та визначення засад у відносинах між суверенними республіками і змісту бюлетеня для таємного голосування. Як завжди, точки зору були не тільки різними, а й почасти полярними.

Щоб найточніше представити читачам всю широчінь спектру депутатських думок, редакція вирішила вмістити на своїх сторінках всі виступи у повному обсязі.

Олександр КОЦЮБА, голова постійної Комісії Верховної Ради УРСР у питаннях законодавства і законності, 16 виборчий округ, м. Київ.

Якщо ми вчора здавали екзамен на демократію, вирішуючи долю Кримської Автономної Республіки, то сьогодні, я, думаю, ми здаємо екзамен на парламентську зрілість. Хоча б ще й тому, що референдум відбудеться в переддень річниці, коли пройшов основний тур виборів у парламент.

Мудрі законодавці визначаються двома основними факторами. Перший — це той, коли враховуються реалії життя і чітко відображаються в законі.

І другий, це коли законодавець передбачає механізм виконання і створює його з тим, щоб не було суперечностей, не було протиріч, не було «вільних» законів.

Ви знаєте, і ми це бачимо сьогодні, що суперечність у законах веде до суперечних відносин між людьми, а війна законів веде до війни між людьми. Через це, я думаю, ми сьогодні дуже уважно повинні підійти до питання, яке винесене на обговорення, бо це питання майбутнього проведення роботи по укладанню Союзного договору і вирішення долі і Союзу, і республік.

Я хотів би сказати, що у нас є правові основи проведення референдуму 17 березня 1991 року. Це, передусім, конституційні основи, ст. 5 Конституції Союзу РСР і стаття 5 Конституції Української РСР, які передбачають проведення референдуму.

Повинен сказати, що з цього приводу у нас є і нормативні акти, закони Союзу РСР — про розмежування повноважень між Союзом РСР і суб'єктами федерації від 26 квітня 1990 року і про всенародне голосування — референдум Союзу РСР від 27 грудня 1990 року.

Як ви знаєте, існує постанова Верховної Ради Союзу РСР про організацію заходів щодо забезпечення проведення референдуму Союзу РСР у питаннях збереження Союзу Радянських Соціалістичних Республік, де чітко встановлено зміст бюлетеня і порядок проведення референдуму.

Я не буду зупинятися на змісті бюлетеня для таємного голосування — у вас він є в проекті постанови і ви з ним знайомі.

Хочу сказати, що у нас є кілька варіантів постанови про проведення референдуму на території Української РСР. Є проект, який обговорювався у нас на Президії. При голосуванні голоси розділилися так: 14 — за, 3 — проти. Є проект депутатської більшості, який теж має право на існування і має під собою конституційну основу.

Але я був би не відвертим, коли б не сказав про свої сумніви — як голова комісії і депутат, які мене хвилюють при розгляді цих питань. Наша комісія чотири рази розглядала це питання і за переважною більшістю голосів внесла проект постанови про порядок проведення референдуму на території Української РСР. В цій постанові, на мій погляд, дуже виважено зроблено аналіз законодавства. Однак тут, на мою думку, є серйозні суперечності. Я почну з Закону про розмежування повноважень між Союзом РСР і суб'єктами федерації. У статтях шостій і сьомій там чітко визначені повноваження і передбачено, що референдум проводить Союз Радянських Соціалістичних Республік. Але я хотів би запитати себе як юриста, хотів би запитати вас, парламентаріїв: хто ці повноваження передав Союзу? Коли це було? У нас немає рішень ні Верховної Ради минулих скликань, ні сьогоднішнього скликання.

Я хотів би звернути вашу увагу на Союзний договір від 31 грудня 1922 року, де в жодному положенні не передбачено передачі повноважень по проведенню референдуму. Очевидно, Союзу треба було б з великою повагою поставитися до думки союзних республік, до їх найвищих органів — Верховних Рад—і виважено розглянути це питання.

Хотів би звернути вашу увагу на те, що це перший народний референдум, який проводиться за всі роки Радянської влади, і мабуть, потрібно було вирішити це питання на З'їзді народних депутатів. Я взяв довідку про те, як ішло там голосування. На засіданні Верховної Ради Союзу зареєструвалось 416 депутатів. «За» — висловилось 306 депутатів, «проти» — 44, «утрималось» — 36 і не голосували 30. Чи могли таке важливе питання вирішувати 306 народних депутатів Союзу РСР?

Вважаю це питання надзвичайно важливим. Адже ми повинні встановити нормальні, цивілізовані парламентські взаємини з Верховною Радою Союзу РСР, з тим, щоб поправити те, що зроблено дещо поспішно.

Хотів би звернути вашу увагу і на такі питання. У нас не вирішено, чи буде в майбутньому федерація чи ні. Якщо федерація, то не знаємо, якою вона має бути. Ми можемо про себе думати краще, можем гірше, але судять про нас не по тому, як ми про себе думаємо, а що робимо.

З 1985 року ми стали свідками національних суперечностей, кривавих сутичок. Якщо це відноситься до оновленої федерації, то, вибачте, у мене рука не підніметься натиснути кнопку за таку федерацію. Все це проблеми нашого Союзу. Я комуніст, виступаю за договір, але я прошу, щоб ми задумались над цими питаннями, тому що яку ми основу закладемо, так потім і будемо вирішувати ці питання, розв'язувати суперечності.

Якщо ми говоримо про федерацію, то вона завжди спирається на закон. Візьмемо, наприклад, Німецьку Республіку, чи Австрійську Республіку. Це типові федерації, і в них чітко діє основний закон — конституція. А ось договір 1922 року має в своїй основі конфедерацію. Отож ще з 1921—1922 років, коли вирішувалося питання про створення Союзу, закладалися певні конфедеративні основи.

І ще одна особливість. Навіть у союзному законі закладено право сецесії, яка дає можливість виходу з Союзу. Отже вихід з Союзу передбачено ще договором 1922 року, але цього немає в Законі про розмежування повноважень. А раз є право сецесії, ми повинні мати і можливість реалізації його. Тобто, республіка може не погодитися з нормативними актами союзного органу. Ми це право закріпили у себе статтею 71 Конституції Української РСР. І, думаю, що це потрібно теж врахувати при вирішенні такого питання.

Хотів би сказати і про те, що немає чіткості в статті 8 Закону про розмежування повноважень. Справа в тому, що Союз, який приймав цей закон, не передбачив повноваження союзної республіки у вирішенні питання про референдум.

Отже, є проекти, які внесені більшістю і ті, що внесені Президією. Разом з тим ми маємо і своє право створити якийсь новий бюлетень. Думаю, що у проекті, який вам роздаций, поставлені питання, які не суперечать тому, щоб республіка чи населення могли голосувати «за» чи «проти» Союзу. Але є питання такого змісту: «Чи вважаєте ви необхідним, щоб Союз Радянських Соціалістичних Республік став Союзом Радянських Суверенних Держав або Суверенних Республік?». Це відповідає не тільки нашому бажанню, а й Конституції, бо статтею 68 чітко передбачено, що Українська Радянська Соціалістична Республіка — Суверенна Радянська Соціалістична Держава.

На шляху до референдуму варто було б звернутися і до Комітету конституційного нагляду, щоб розібратися з усіма новими суперечностями. Ось у статті 3 записано, щоб результати голосування по Союзу РСР визначати в цілому з урахуванням голосування по кожній республіці зокрема, а механізму цього немає. Щоб не вийшло так, що ми проголосуємо за когось або хтось за нас проголосує. У пункті 10 записано, що рішення референдуму є остаточним. Це теж таїть в собі небезпеку і може привести до непорозумінь.

Враховуючи сказане, я просив би вас, шановні народні депутати, уважно розглянути обидва проекти, визначитись з ними, аби прийняти такий документ, щоб народ, який висловить свою волю, знав, якого він хоче Союзу і якого хоче Союзного договору.

Юрій ЄЛЬЧЕНКО, 424 Тальнівський виборчий округ, Черкаська область.

Я не маю прямого повноваження говорити від нашої підкомісії і тільки проінформую вас про наслідки голосування по окремих пропозиціях, які були внесені на розгляд підкомісії з питань міжреспубліканських відносин. Водночас я записався на виступ і хотів би від себе, як депутат, висловити своє ставлення до питання, що розглядається. У нас на підкомісії було внесено 4 пропозиції.

Перша. Провести паралельний республіканський референдум. За цю пропозицію проголосувало 7 депутатів.

Друга пропозиція — змінити текст бюлетеня на новий, запропонований депутатом Червонієм. Текст цього формулювання такий: чи вважаєте ви за необхідне перетворити СРСР у співдружність суверенних держав, в якій права людини будуть цілком гарантовані спільними зобов'язаннями держав співдружності? За цю пропозицію проголосувало 3 депутати.

Вже після засідання підкомісії своє формулювання подав депутат Косів. Воно має такий текст: «Чи вважаєте ви, що Союз СРСР повинен перетворитися у співдружність суверенних держав, які взаємно визнають прийняті ними Декларації про державний суверенітет, діють за принципом взаємного співробітництва, гарантують реалізацію прав і свобод кожної людини, всіх націй, етнічних та неетнічних груп».

Третя пропозиція — вимагати визнання Верховною Радою СРСР Декларації про державний суверенітет до проведення референдуму. За цю пропозицію проголосувало 4 депутати.

І остання, четверта пропозиція — референдум взагалі не проводити у відповідності із запропонованим Верховною Радою СРСР текстом питання. За цю пропозицію проголосувало 7 депутатів.

Таким чином, в результаті голосування пропозицій комісія не дійшла згоди. Жодна з них не набрала більшості голосів. І доручили товаришу Шульзі проінформувати про це Президію Верховної Ради УРСР. Шульги немає, а товариш Корнєєв і вчора, і сьогодні не сходить з цієї трибуни, таким чином, я інформую вас від імені підкомісії.

А зараз дозвольте скористатись своїм депутатським правом і сказати по даному питанню таке.

Я хочу, шановні депутати, насамперед, підкреслити, що, виступаючи від імені своїх численних виборців, з якими нещодавно спілкувався, і від себе особисто, підтримую зміст бюлетеня, що виноситься на референдум СРСР 17 березня.

Без перебільшення можна сказати, що історія сьогодні вивела народ України на той рубіж, коли дійсно вирішується не на словах, а на ділі його доля. І нехай сам народ скаже, чи хоче він бути суверенною республікою у федеративній державі таких же рівноправних суверенних республік, чи він проти цього.

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради Української РСР

Головний редактор Сергій ПРАВДЕНКО

Редколегія:
Олександр БІЛИК заступник головного редактора
Анатолій ГОРЛОВ заступник головного редактора
Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ член-кореспондент АН УРСР
Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ
Леонід САМОЙЛЕНКО заступник головного редактора
Борис СИДОРЕНКО заступник головного редактора
Анатолій СОЛОНСЬКИЙ
Віталій СУДДЯ відповідальний секретар.

Засновник — Верховна Рада Української РСР.

Адреса редакції: УРСР, 252047 Київ-47, вул. Нестерова, 4

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Думки авторів публікацій у «Голосі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції.

Індекс 60955.
Тираж 166.150.
Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Газета виходить 5 разів на тиждень. У вівторок — на 8 сторінках, середу, четвер, п'ятницю та суботу — на 16 сторінках.

УВАГА! У зв'язку з технологією випуску газети другий «зошит» [9—16 стор.] вкладено між 4 і 5 сторінками.

ВИБІР, АЛЕ ЯКИЙ?

(Закінчення. Початок на 2-й стор.).

Важко зрозуміти, чому ми відкидаємо волю З'їзду народних депутатів СРСР, в тому числі висловлену і депутатами від України.

Проект постанови від Президії нашої Верховної Ради спрямовує нас на литовський варіант. Дійсно, давайте вдумаємось, чи знайдеться хоч один чесний громадянин України, який виступить проти запропонованого під номером два питання. Але якщо вже говорити про самостійність вирішення своєї долі, то варто запитати, як це робити.

Конструктивної і реальної відповіді на це запитання ще ніхто не дає. І ясно чому. Ми чітко бачимо дві принципово протилежні точки зору.

Перша — це побудова нових форм життя у рамках Союзної Федеративної Держави соціалістичного вибору, звичайно, не спотвореному, деформованому вигляді.

І друга — відмова від такого вибору, вихід України із складу Союзу і перехід на рейки буржуазно-демократичного устрою. Цю другу позицію намагаються підкріпити теоретичними міркуваннями. Нація, тобто форма суспільного об'єднання, визнається як вартість сама в собі, що, мовляв, не може входити в імперську структуру. А якщо не в імперську, то як тоді? Не ясно. Нас намагаються переконати в перевагах децентралізації у процесі розвитку продуктивних сил. Про яку децентралізацію йдеться? Децентралізацію виробництва чи управління цим виробництвом? Це різні речі, вже не кажучи про те, що ринкова економіка взагалі переводить ці поняття в іншу площину.

Гостра дискусія розгортається навколо ознаки державності майбутнього союзу суверенних республік-держав. Чи може бути державою союз держав? Мовляв, це держава в державі. Держава над державами. Все це нонсенс, кажуть нам опоненти, справа в підходах до проблеми. Якщо ми не хочемо входити в майбутній, по суті, новий союз, тоді можна гратися і в термінологію. Зрештою, все залежить від інтересів народу, з якими вищі органи народовладдя не можуть не рахуватися.

Хотів би взяти лише дві сторони справи. По-перше, економічний розвиток як основу життя будь-якої держави, будь-якого народу. Ми прийняли Закон про економічну самостійність Української РСР, він відкрив шлях до розробки серії відповідних законів. Але поки що ми при всіх неймовірних труднощах утримуємо економіку республіки за рахунок горизонтальних економічних зв'язків, а не в результаті функціонування в системі міжнародних ринкових відносин. Нам ще слід дорости хоча б до ринку в масштабах країни, без цього про справжню економічну самостійність не може бути й мови. Це висновки не дилетантів, а світової економічної думки. Таким чином, нам потрібен Союз, Федерація для економічного виживання на даному етапі. Ось у чому справжній життєвий інтерес народу України, задоволення цього інтересу. Це досягнення матеріального добробуту, розвитку соціальних сфер, включаючи науку, народну освіту, охорону здоров'я і побут.

Ще одна болюча проблема, яка постійно тримає нас в стані політичної напруги. Це проблема національна, проблема збереження і розвитку української національної самобутності. Хочу запитати: хіба будь-яке обмежене життєве середовище сприяє розвиткові організму? Небо з однією, хай найяскравішою зіркою, — це не небо, а льох. Будемо чесними: хто знає краще українську історію і культуру, ніж народи, підкреслюю, не особи, а народи нашого багатонаціонального Союзу? Яка ж підстава відмовитися від такого середовища?

І останнє. Шановні депутати, покличемо народ України до союзного референдуму в порядку, визначеному Верховною Радою СРСР. Ми можемо помилятися, але народ України не помилиться.

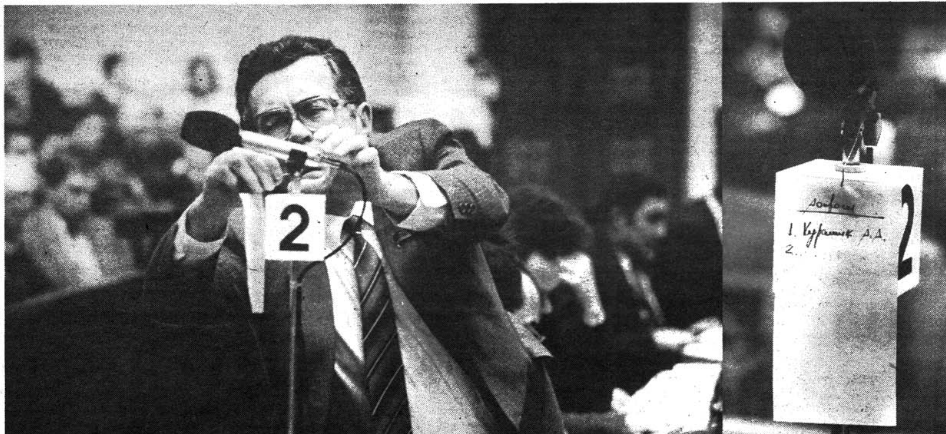

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

КОНЦЕПЦІЯ КОНСТИТУЦІЇ: ПОШУК ТРИВАЄ

Вчора на засіданні Конституційної комісії Верховної Ради України її голова Л. Кравчук зазначив, що члени комісії, а також робоча група, котра займається розробкою концепції нової Конституції республіки, врахували певні зауваження та пропозиції, висловлені в ході попереднього засідання. Однак в самому проекті концепції ще залишився ряд спірних проблем.

З доповіддю виступив член Конституційної комісії Л. Юзьков, котрий, зокрема, сказав:

— Готуючи представлений вам варіант концепції нової Конституції, ми керувалися такими визначальними засадами: майбутня Конституція має бути Основним Законом суверенної держави, грунтуватися на принципах Декларації про державний суверенітет України. Вона має бути діючим правом, конкретним юридичним документом. Основний Закон має бути стабільним документом довготривалої дії. Конституція повинна стати Основним Законом народу і для народу, повинна відображати устої гуманного, демократичного громадянського суспільства і правової держави.

Керуючись цими засадами, робоча група намагалася об'єктивно і виважено врахувати зауваження, що надійшли. Серед них є такі, що враховані повністю, інші можна буде врахувати при написанні тексту Конституції. Однак є й такі, що вимагають подальшого наукового пошуку, з'ясувань тощо, у тому числі проблеми, пов'язані із самою назвою республіки, а також конституційної фіксації ідеологічних проблем, форми державного правління радянської, президентської чи радянсько-президентської республіки. Є й проблема структури Верховної Ради — однопалатна чи двопалатна вона має бути, нарешті, інша проблема — форми державного устрою республіки.

В обговоренні цих питань взяли участь члени Конституційної комісії Верховної Ради УРСР С. Гуренко, М. Голубець, В. Тацій, М. Артеменко, В. Шишкін, О. Коцюба, В. Бедь, Д. Павличко, а також член робочої групи П. Мартиненко.

Світлана ВІКТОРОВА.

Про відкриття п'ятої сесії Верховної Ради СРСР

Відкриття п'ятої сесії Верховної Ради СРСР відбудеться на спільному засіданні Ради Союзу і Ради Національностей 18 лютого 1991 року о 10 годині ранку в залі засідань палат Верховної Ради СРСР у Кремлі.

Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки

Про відновлення Кримської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки

Стаття 1. Відновити Кримську Автономну Радянську Соціалістичну Республіку в межах території Кримської області в складі Української РСР.

Стаття 2. Кримську обласну Раду народних депутатів тимчасово, до прийняття Конституції Кримської АРСР і створення на її основі конституційних органів державної влади, визнати найвищим органом державної влади на території Кримської АРСР і надати їй статус Верховної Ради Кримської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки.

Голова Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУК.

м. Київ,
12 лютого 1991 року.

ПОСТАНОВА
Верховної Ради Української РСР

ПРО ВВЕДЕННЯ В ДІЮ ЗАКОНУ УКРАЇНСЬКОЇ РСР «ПРО ВІДНОВЛЕННЯ КРИМСЬКОЇ АВТОНОМНОЇ РАДЯНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РЕСПУБЛІКИ» ТА ПРО ПОПОВНЕННЯ СКЛАДУ ВЕРХОВНОЇ РАДИ КРИМСЬКОЇ АРСР

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

1. Закон про відновлення Кримської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки в складі Української РСР ввести в дію з дня його опублікування.

2. Як виняток, додатково обрати таємним голосуванням у місячний строк відповідну кількість народних депутатів Кримської АРСР до Верховної Ради Кримської АРСР від організації національно-культурних товариств та інших громадських об'єднань депортованих народів Криму на обласних зібраннях цих організацій і відповідну кількість народних депутатів Кримської АРСР до Верховної Ради Кримської АРСР на сесії Севастопольської міської Ради народних депутатів з числа народних депутатів Севастопольської міської Ради.

3. Верховній Раді Кримської АРСР здійснити необхідні заходи по підготовці проекту Конституції Кримської АРСР.

4. Доручити Комісії Верховної Ради Української РСР у питаннях законодавства і законності підготувати відповідні пропозиції щодо змін і доповнень Конституції Української РСР.

Голова Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУК.

м. Київ,
12 лютого 1991 року.

ПОСТАНОВА
Верховної Ради Української РСР

ПРО РАТИФІКАЦІЮ ДОГОВОРУ МІЖ УКРАЇНСЬКОЮ РАДЯНСЬКОЮ СОЦІАЛІСТИЧНОЮ РЕСПУБЛІКОЮ І БІЛОРУСЬКОЮ РАДЯНСЬКОЮ СОЦІАЛІСТИЧНОЮ РЕСПУБЛІКОЮ

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

Ратифікувати Договір між Українською Радянською Соціалістичною Республікою і Білоруською Радянською Соціалістичною Республікою, підписаний у Мінську 29 грудня 1990 року.

Голова Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУК.

м. Київ,
13 лютого 1991 року.

Хто є хто

ЖИТИ ЗА СВОЄЮ КОНСТИТУЦІЄЮ

ПАВЛИЧКО Дмитро Васильович, Збаразький виборчий округ № 358, що на Тернопільщині. 1929 року народження, українець, член Демократичної партії України (ДемПУ). Закінчив Львівський державний університет імені І. Франка, філолог, поет.

Голова Комісії Верховної Ради УРСР у закордонних справах. Входить до опозиції в парламенті.

— Як на мене, афоризми, влучні вислови — це лише верхівка айсберга роздумів людини над собою, над життям. Ви — відомий поет, і мова ваша афористична навіть у прозових мітингових виступах. Тому пропоную вам гру: я називаю афоризм, а ви накладаєте його на власне життя, на своє світосприйняття і продовжуєте. Отже — Рамон Гомес де ля Серна: «Скільки гудзиків посіяв, а жодної сорочки не виросло».

— Ні, підсумків свого життя я ще не підбивав, бо і в двадцять, і в сорок років думав, що посіяв гудзики, а от сорочки не виросли. Нещодавно мені минуло шістдесят, мене захопила революція українського національного відродження, і те, що ми сіяли протягом життя, на жаль, зійшло куколем. Отже, моє поле попереду і гудзики мені ще сіяти і сіяти...

— Володимир Голобородько: «Мистецтво мільйонів — усі співають лебедину пісню».

— Не всі співають лебедину пісню. Люди вірять у перемогу. Та й справжнє мистецтво — це не мистецтво мільйонів! Ми духовно занепали, втратили пріоритет духовного над матеріальним. І сталося це тому, що ми були занадто матеріалістами і в мистецтві, і в філософії, і навіть у поведінці. Людина ж складається з двох начал: тваринного і божественного. Подавити тваринне і піднестися до божественного, небесного — ось на сьогодні завдання і однієї людини, і нації. Бо ми через рабську працю знову стали ходити на четвірні, як мавпи, і перестали дивитися в небо.

— Олександр Абдулов: «Я — проти того, щоб усі були бідними, але гордими, я — за те, щоб усі були гордими, але багатими».

— Це все потрібно здійснювати паралельно. Ми згідно з попередньою ідеологією дбали тільки про добробут, забуваючи, що він може бути найгіршим лихом, коли замикається сам на собі. Сенс людського життя — боротьба. За себе, за інших. Я б тут додав слова Франка:

Люди, люди, я ваш брат.
Я для Вас рад жити,
Серця свого кров'ю рад
Ваше горе змити.
А що кров не зможе змить,
Спалимо вогнем то.
Лиш боротись — значить жить!
Vivere memento!

— Гор Відал (про Роберта Кеннеді): «Справа не в тому, що Боб проти громадянських прав. Він просто не знає, що це таке».

— Справді, наша біда в тому, що у нашого брата-депутата низька національна, загальнодемократична свідомість, правова культура. Нас завжди виховували в розумінні, що ми — залежний народ, «молодший брат». Ми й досі — раби твердження, що Україна ніколи не мала своєї державності. Це так просто із свідомості не викоріниться, а лише наша державність, суверенність може вирішити усі наші проблеми. Я — за будь-який Союз, але ми повинні жити за своєю Конституцією, а інші народи — за своїми конституціями.

— Торнтон Уайлдер: «Я лоскочу богиню — вона сміється. Я затуляю богині очі і, клянуся безсмертними богами, вона нічого не бачить...».

— З сім'єю мені пощастило. Моя дружина завжди розуміла мене і допомагала мені. Є у мене й дві доньки, в яких я вже давно дечого вчуся, бо вони засвоїли набагато більше інформації, аніж я. Обидві володіють мовами, займаються літературознавством, перекладацькою справою, мої помічниці. Без них я не зміг би, наприклад, перекладати Шекспіра. Тому я бачу в жінках божественне начало, і це відбивається у моїх віршах. От жаль тільки, що і в жінках, як, певно, і в кожній людині, є щось запрограмоване: одні походять від богинь, інші — від тих, хто їм слугував...

— Олександр Мінкін: «Убивство невинних — це і є терор. Нам показали, як без усякої провини можна покарати...».

— Події в Прибалтиці я пережив як особисте лихо. Ця велика трагедія відкрила багатьом таке, що давно мало відкритися їм, тільки не таким шляхом. Вона показала справжнє обличчя командно-адміністративної системи. Багато хто сьогодні відверто може сказати: «Маско, ми тебе знаємо...».

— Той же Голобородько: «В СРСР найшвидша черга — кулеметна...».

— Ми повинні все зробити, щоб на Україні цього не було!

Вів бесіду спеціальний кореспондент «Голосу України» Володимир СКАЧКО.

Фото Віталія ШЕВЧЕНКА.

Тільки факт

ЛИШЕ СІМ — КОРИСТЬ УСІМ

Досвідчений механізатор А. Качан з села Мар'янівка Старобешівського району, що на Донеччині, вперше сів за кермо власного трактора. Вже другий рік він успішно вирощує бичків за угодою з місцевим колгоспом. Сьогодні у районі сім приватних тракторів, які успішно працюють не лише у домашньому господарстві, а й надають транспортні послуги населенню. Не виняток і качанівський Т-25.

Юрій ДОЦЕНКО, власний кореспондент «Голосу України».

ГОРОБИНОВІ ГРУШІ

Чернігівська область. Садівник-любитель з Корюківки Михайло Володимирович Кочубей любить дивувати земляків експериментами. Приміром, у нього в саду на горобині — великі груші ростуть, а на груші — горобинові кетяги. Причому груш на горобині — шість сортів. Коли прищеплював пагони, скептики посміювалися: мовляв, хіба то груші будуть, і не вкусиш... Але груші вродили добрі, на диво ароматні, добре зберігаються, навіть узимку задухмянена ними хата. А на пісках свого саду Кочубей вирощує агрус, китайську смородину, барбарис, виноград, рідкісні сорти слив.

Віктор БОЖОК.

ШКОЛУ З КИШЕНІ НЕ ВИТЯГНЕШ

НАРОДНИЙ депутат СРСР В. Черепович, будучи кандидатом, не «потрясав» повітря залпів пустими обіцянками. Виступав продумано і конструктивно. І все ж під тиском прохань майбутніх виборців не утримався від спокуси щось пообіцяти.

Після виборів злива клопотань обрушилася на канцелярію обранця. На сьогодні нагромадилося вже більш як 1000 письмових звернень громадян. Жодного листа не залишає Володимир Черепович без уваги. Разом з помічниками сумлінно розплутує клубки соціальних, виробничих, кримінальних справ. За його ініціативою деякі з них розглядаються у високих інстанціях. Ми ж візьмемо рядові, буденні, яких найбільше.

Несправедливо «зрізали» пенсію мешканці селища Білозерка М. Лисенко. Впродовж 17 років колишня робітниця добивалася перегляду розмірів пенсійних виплат, та від неї чиновники відмахувалися. Втручання депутата поклало край цій історії: жінці вже повернули 1200 карбованців, стільки ж повинні ще віддати.

У мешканця села Правдине І. Вареника руйнувався будинок через підтоплення. До біди ветерана нікому не було діла. Тільки В. Черепович допоміг. Облагропром знайшов кошти на ремонт будинку і самих ремонтників.

Дякувати треба депутатові за сотні подібних втручань. Так ні, виборці Білозерського району почали напружувати пам'ять і теж пригадали, скажімо, таке:

— Пам'ятаю, сама водила Череповича по школі, — розповідає голова виконкому Надеждівської сільради Л. Крисаленко. — Діти навчаються у дві зміни. Приміщення тісні. Спортзалу немає. Школярі дістають сколіоз, псують зір. Кандидат слухав мене, погоджувався допомогти з переселенням учнів у краще приміщення або з будівництвом нової школи. Але питання не розв'язане.

У райцентрівській школі також благали: посприяй, депутате, у прискоренні спорудження нового корпусу. Той запевняв, що неодмінно посприяє. Та, видно, як мовиться, з кишені школу не витягнеш.

Ще раз наголошую: Володимир Анатолійович не шкодує сил на розгляд скарг. Мав, певно, намір виконати і прохання білозерських освітян. Але йому можна поспівчувати — по саму зав'язку у все нових клопотаннях, зверненнях. Та й хіба тільки він! Часто і його колеги з місцевих Рад розпорошують свої сили, досягаючи ефекту, прямо скажемо, невидатного, чим викликають невдоволення людей.

Загалом же це — відлуння практики минулих десятиріч. Вона привчила нас до думки, що депутати, образно кажучи, мають і з білої ріпи витискувати рожевий сік. Бо на ділі їм тоді судилася не законодавча діяльність, а виконавча. Точніше, на кожну «амбразуру» — будівельну, постачальницьку, побутову, освітню — були вони «матросовими». А що тепер? Представники виконавчих, господарських органів по інерції й нині не про-

(Закінчення на 10-й стор.).

Що турбує

МІЛІЦІЯ: НАС МАЛО

У Міністерстві внутрішніх справ УРСР відбувся черговий брифінг за участю начальника республіканського Управління охорони громадського порядку генерал-майора О. Войцеховського, начальника Управління виховної роботи, громадських зв'язків та інформації генерал-майора О. Боровика, керівників кількох обласних та міських УВС.

Тема брифінгу — спільне патрулювання, його перші результати. Власне, тема вже втратила тривожно-сенсаційну гостроту. Отож, на брифінгу просто констатовано: патрулювання як патрулювання, без автоматичної зброї, без бронетехніки і, як правило, пішки. Старшими патруля, незалежно від звання, призначаються представники міліції, оскільки саме вони є фахівцями правоохоронної справи. Солдати ж відбираються досвідчені й дисципліновані. Усі питання обов'язково погоджуються з місцевою владою. Підкреслено: жодної скарги, жодної конфліктної ситуації не було.

Складається враження, що відомий Указ прийнято не стільки з огляду на зростання вуличної злочинності (хоча теж, як кажуть, має місце), скільки з огляду на стан справ у самій міліції, зокрема у підрозділах патрульно-постової служби. Приміром, у Києві, цитую прес-реліз, «територія перекривається патрульно-постовими нарядами лише на 10%. Така ж ситуація склалася в Донецьку, Дніпропетровську та багатьох інших містах». У цілому по республіці не вистачає для патрулювання 20 тисяч чоловік. Отже, армія чимсь допомогла — але тільки там, де є гарнізони, здатні виділити людей, тобто у 97 містах. А на селі? А в райцентрах? Отже, проблема не знята, і, на думку представників МВС, парламент і уряд рано чи пізно змушені будуть її вирішувати, якщо йдеться про побудову правової держави. До речі, у цивілізованих країнах, в Італії, скажімо, армія теж допомагає поліції. Але ж там інший рівень оснащеності правоохоронних органів. Приміром, у Франції на 56 мільйонів населення корпус спеціальних поліцейських сил нараховує 4 тисячі чоловік. На Україні ж, де населення майже таке саме, підрозділи ЗМОП нараховують усього 900 чоловік. Те ж саме — з технічним забезпеченням. Воно у нас — конкурентоздатне за міжнародними стандартами (ті ж бронежилети, їх у нас готові купувати інші держави) — але всього цього дуже не вистачає, та й обходиться воно недешево. Дешеві, як сказав генерал Боровик, тільки кийки. Але за правопорядок відповідають все-таки не кийки, а люди, певним чином навчені й забезпечені. Простим механічним розширенням штатів тут не обійдешся. Потрібен час, потрібні засоби.

Віталій ЖЕЖЕРА, спеціальний кореспондент «Голосу України».

НА С...

У той час... приємств Од... му не тільки... нить гучно п... граму «Жит... подекуди пом... справляють, ... об'єднанні «І... ко 200 сіме... спеціалістів ... сілля. На... Слобідці що... експлуатацію... нок-красень, ... об'єднанням ... способом.

— Ми вир... го не чекати... своїми руками... шу програму... вже до 1994... генерал... нання В... оскільки Од... відзначатимо... й для міста...

— Звідки... Об'єднання, ... філь роботи?

— Та ні, ... пускаємо ш...

ПРА...

«Д... афо... ша в... від одного ... тата. Звісно, ... але в цьом... гірка правда... Львівщину ... Галичину бу... формація, а... минуті із ... льно-політич... уривки від... не вви... вид», ян... в наших кр... всіх, хто не... місцевої вл... формація п... поки не на... ває лавина»... ти її, у ... «протилавин... віть дві, як... приміщенні, ... поверхах і ... я. Щоп'ят... ласна Рада... татів п... журна... комі компа...

Київ — ... міст-центрів ... ко-культурн... родити сла... східнослов'я... Що для цьо... Ці питання ... на них в... «круглого с... громадсько-... зацій при К... крема, зазн... три роки ... 500-річчя М... ва в Києві, ... право само... Проте й до... ного закону... раїна», не ... підтверджує...

Представ... мадсько-пол... цій прийня... Верховної Р... лів Києва. ... ється декл... регламенту... майбутнього... ред них — ... тивної бази... Києва як од... тової культ... примножен... щини, захо...

СВОЄЮ ...ТУЦІЄЮ

...не мистецтво ...духовно зане... ...пріоритет ду... ...ціальним. І ...що ми були ...лістами і в ...філософії, і ...Людина ...з двох начал: ...ожественного. ...е і піднести... ...нного, небес... ...сьогодні зав... ...людини, і на... ...рабську пра... ...ходити на ...пи, і переста... ...ебо.

...р Абдулов: ...ого, щоб усі ...ие гордими, ...усі були гор... ...ми».

...отрібно здій... ...ьно. Ми згід... ...ідеологією ...добробут, ...він може бути ...коли за... ...собі. Сенс ...ти — бороть... ...інших. Я б ...Франка: ...ваш брат. ...жити, ...кров'ю рад ...ити.

А що кров не зможе
змить,
Спалимо вогнем то.
Лиш боротись —
значить жить!
Vivere memento!

— Гор Відал (про Роберта Кеннеді): «Справа не в тому, що Боб проти громадянських прав. Він просто не знає, що це таке».

— Справді, наша біда в тому, що у нашого брата-депутата низька національна, загальнодемократична свідомість, правова культура. Нас завжди виховували в розумінні, що ми — залежний народ, «молодший брат». Ми й досі — раби твердження, що Україна ніколи не мала своєї державності. Це так просто із свідомості не викорінюється, а лише наша державність, суверенність може вирішити усі наші проблеми. Я — за будь-який Союз, але ми повинні жити за своєю Конституцією, а інші народи — за своїми конституціями.

— Торнтон Уайлдер: «Я лоскочу богиню — вона сміється. Я затуляю богині очі і, клянуся безсмертними богами, вона нічого не бачить...».

— З сім'єю мені пощастило. Моя дружина завжди розуміла мене і допомагала мені. Є у мене й дві доньки, в яких я вже давно дечого вчуся, бо вони засвоїли набагато більше інформації, аніж я. Обидві володіють мовами, займаються літературознавством, перекладацькою справою, мої помічниці. Без них я не зміг би, наприклад, перекладати Шекспіра. Тому я бачу в жінках божественне начало, і це відбивається у моїх віршах. От жаль тільки, що і в жінках, як, певно, і в кожній людині, є щось запрограмоване: одні походять від богинь, інші — від тих, хто їм слугував...

— Олександр Мінкін: «Убивство невинних — це і є терор. Нам показали, як без усякої провини можна покарати...».

— Події в Прибалтиці я пережив як особисте лихо. Ця велика трагедія відкрила багатьом таке, що давно мало відкритися їм, тільки не таким шляхом. Вона показала справжнє обличчя командно-адміністративної системи. Багато хто сьогодні відверто може сказати: «Маско, ми тебе знаємо...».

— Той же Голобородько: «В СРСР найшвидша черга — кулеметна...».

— Ми повинні все зробити, щоб на Україні цього не було!

Вів бесіду спеціальний кореспондент «Голосу України» Володимир СКАЧКО.
Фото Віталія ШЕВЧЕНКА.

Ініціатива

НА СЛОБІДЦІ — НОВОСІЛЛЯ

У той час, як багато підприємств Одеси, місто вцілому не тільки тихенько хоронить гучно проголошену програму «Житло-2000», а й подекуди поминки по ній уже справляють, у виробничому об'єднанні «Пресмаш» близько 200 сімей робітників і спеціалістів святкують новосілля. На одноповерховій Слобідці щойно прийнято в експлуатацію висотний будинок-красень, споруджений об'єднанням господарським способом.

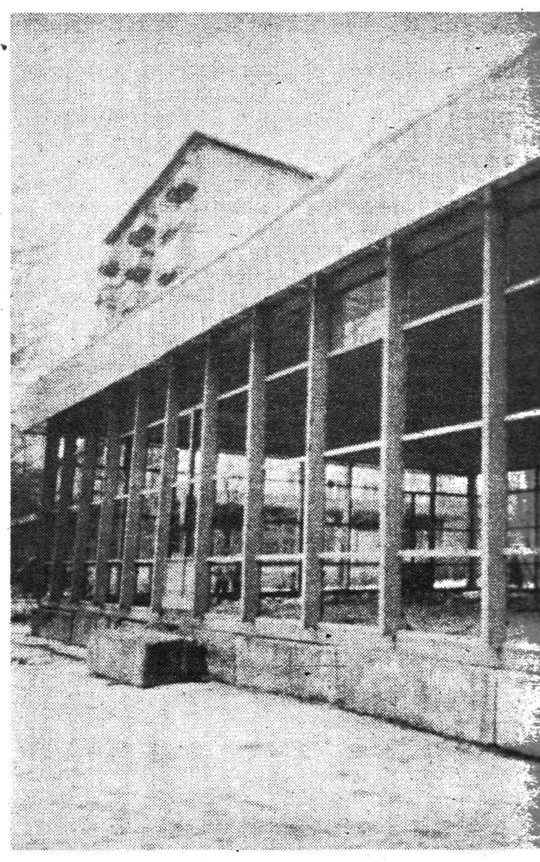
— Ми вирішили ні від кого не чекати милостині, а своїми руками здійснити нашу програму «Житло-2000» вже до 1994 року, — каже генеральний директор об'єднання [illegible] Вихватеі... — А оскільки Одеса на той час відзначатиме 200-річчя, то й для міста дещо зробимо.

— Звідки ж сили, засоби? Об'єднання, що, змінило профіль роботи?

— Та ні, як і раніше, випускаємо широко відомі в країні унікальні преси й термопластавтомати. Але водночас взяли в руки й кельму. Наше ремонтно - будівельне управління, налагодивши надійні зв'язки з постачальниками будівельних матеріалів з найвіддаленіших куточків країни та організувавши власну роботу на об'єктах вахтовим методом, встигає багато. І не тільки в спорудженні житла. Дитсадок, майстерні «Міськгазу», диспетчерський пункт трамвайно-тролейбусного управління — то теж справа рук його працівників. Щойно розпочали будівництво кінотеатру.

Ще більші плани на майбутнє. А щоб не стали вони мильною бульбашкою, то вирішили створити свою проектно-будівельну фірму. Споруджуємо власну базу залізобетонних виробів, цегельний завод. Одне слово, подружили прес із кельмою.

Георгій ВОРОТНЮК, власний кореспондент «Голосу України».

ПРАВДА... НА РІЗНИХ ПОВЕРХА...

З чуток і насправді

«Д... інформація с... пниша в...анків», — по... я від одного народного депутата. Звісно, він перебільшує, але в цьому порівнянні є гірка правда. Якби про Львівщину та й загалом про Галичину була об'єктивна інформація, а не тільки висмикнуті із контексту суспільно-політичної картини уривки відомостей, нікому б не ввижалося «чого привид», як... начебто... вився в наших краях і чатує на всіх, хто не поділяє позицій місцевої влади. Одна дезинформація породжує іншу, аж поки не накочується «снігова лавина». Щоб знешкодити її, у Львові створено «протилавинну службу». Навіть дві, які діють в одному приміщенні, але на різних поверхах і в різні дні тижня. Щоп'ятниці Львівська обласна Рада народних депутатів проводить брифі... для журна...тів, щосере... обкомі компартії відбуваються прес-конференції. Нерідко на них доводиться чути повідомлення про одні й ті ж події, але коментуються вони по-різному. Зіставляючи текст і підтекст цих повідомлень, можна визначити такий-сякий алгоритм істини, яка споконвіку тримається золотої середини.

На останній прес-конференції в обкомі компартії було розвіяно дезинформацію про аналог комітету національного порятунку, який начебто за прикладом Литви створено у Львові. Скажу, що це небилиця, бо у Львові немає ні і від кого рятувати. Ліві і праві опоненти послуговуються єдиною зброєю — словом. Дуже часто ці слова і солоні, і перчені, і гострі, мов списи. Але слова є слова, отже, ніякого підгрунтя для створення комітету порятунку не було й немає. Та оскільки компартія на Західній Україні опинилася в опозиції, що, зрештою давно не є секретом, на обласній партійній конференції, яка відбулася в листопаді минулого року, було запропоновано створити при обкомі партії комісію захисту громадянських прав комуністів і безпартійних. Повідомлення про створення такої комісії і прізвища дев'яти її членів було опубліковано в обласних партійних газетах ще задовго до литовських подій.

А потім страх, спричинений кровопролиттям у Литві, про яке навіть Президент дізнався аж наступного ранку, зробив свою справу...

На прес-конференції виступив доктор юридичних наук Петро Рабинович. Він детально розповів про напрями роботи комісії, головна мета якої ... правову куль... допомагати с... сультаціями, ... при цьому ... державної ст... ді комісії ... працівників ... тії і правоохо... Словом, і мо... і справа потр...

Протягом т... звернулися к... партійні, які ... тяжкі матеріа... погане опале... рах, на відм... ції виконуват... куратури, йш... честі і гідност... сейович поясн... підказує скар... звертатися ... рапевтичний ... думку, не за... слухала цьог... професора, м... поскаржитися ... на четвертому ... ку, де я меш...

Що турбує

МІЛІЦІЯ: НАС МАЛО

У Міністерстві внутрішніх справ УРСР відбувся черговий брифінг за участю начальника республіканського Управління охорони громадського порядку генерал-майора О. Войцеховського, начальника Управління виховної роботи, громадських зв'язків та інформації генерал-майора О. Боровика, керівників кількох обласних та міських УВС.

Тема брифінгу — спільне патрулювання, його перші результати. Власне, тема вже втратила тривожно-сенсаційну гостроту. Отож, на брифінгу просто констатовано: патрулювання як патрулювання, без автоматичної зброї, без бронетехніки і, як правило, пішки. Старшими патруля, незалежно від звання, призначаються представники міліції, оскільки саме вони є фахівцями правоохоронної справи. Солдати ж відбираються досвідчені й дисципліновані. Усі питання обов'язково погоджуються з місцевою владою. Підкреслено: жодної скарги, жодної конфліктної ситуації не було.

Складається враження, що відомий Указ прийнято не стільки з огляду на зростання вуличної злочинності (хоч це теж, як кажуть, має місце), скільки з огляду на стан справ у самій міліції, зокрема у підрозділах патрульно-постової служби. Приміром, у Києві, цитую прес-реліз, «територія перекривається патрульно-постовими нарядами лише на 10%. Така ж ситуація склалася в Донецьку, Дніпропетровську та багатьох інших містах». У цілому по республіці не вистачає для патрулювання 20 тисяч чоловік. Отже, армія чимось допомогла — але тільки там, де є гарнізони, здатні виділити людей, тобто у 97 містах. А на селі? А в райцентрах? Отже, проблема не знята, і, на думку представників МВС, парламент і уряд рано чи пізно змушені будуть її вирішувати, якщо йдеться про побудову правової держави. До речі, у цивілізованих країнах, в Італії, скажімо, армія теж допомагає поліції. Але ж там інший рівень оснащеності правоохоронних органів. Приміром, у Франції на 56 мільйонів населення корпус спеціальних поліцейських сил нараховує 4 тисячі чоловік. На Україні ж, де населення майже таке саме, підрозділи ЗМОП нараховують усього 900 чоловік. Те ж саме — з технічним забезпеченням. Воно у нас — конкурентоздатне за міжнародними стандартами (ті ж бронежилети, їх у нас готові купувати інші держави) — але всього цього дуже не вистачає, та й обходиться воно недешево. Дешеві, як сказав генерал Боровик, тільки кийки. Але за правопорядок відповідають все-таки не кийки, а люди, певним чином навчені й забезпечені. Простим механічним розширенням штатів тут не обійдешся. Потрібен час, потрібні засоби.

Віталій ЖЕЖЕРА, спеціальний кореспондент «Голосу України».

...ЕНІ ...ЕШ

...а виконкому ...сільради ...— Діти нав... ...ні. Примі... ...портзалу не... ...істають ско... ...ір. Кандидат ...огоджувався ...переселенням ...приміщення ...новоі ...тання не роз...

...ській школі ...посприяй, де... ...ренні спо... ...корпусу. ...неодмінно ...видно, як мо... ...ні школу не

...лошую: Воло... ...йович не школ... ...згляд скарг. ...мір виконати ...озерських ос... ...можна по... ...саму за... ...вних клопотан... ...Та й хіба ...і його ко... ...Рад розпо... ...сили, досягаю... ...скажемо, ...викликають ...людей.

...це — відлун... ...минулих деся... ...чила нас до ...путати, образ... ...з білої ...рожевий ...м тоді суди... ...давча діяль... ...а. Точніше, ...бразуру» — ...стачальницьку, ...— були ...». А що ...ники вико... ...рських орга... ...ні не про...

...а 10-й стор.).

ВІДРОДИТИ СЛАВУ КИЄВА

Київ — одне з двадцяти міст-центрів світових історико-культурних надбань. Як відродити славу першої столиці східнослов'янської держави? Що для цього треба зробити? Ці питання ставили й шукали на них відповіді учасники «круглого столу» партій та громадсько-політичних організацій при Київраді. Вони, зокрема, зазначали, що через три роки святкуватиметься 500-річчя Магдебурзького права в Києві, що забезпечувало право самоврядування міста. Проте й досі не існує реального закону «Про столицю України», необхідність якого підтверджує саме життя.

Представники партій та громадсько-політичних організацій прийняли звернення до Верховної Ради УРСР та жителів Києва. У ньому пропонується декілька пунктів, що регламентували б функції майбутнього документа. Серед них — створення нормативної бази для відродження Києва як одного з центрів світової культури; збереження і примноження культурної спадщини, захист прав представників усіх етнічних і мовних спільностей, що проживають у Києві, відродження історичної традиції самоврядування Києва, впровадження ринкових відносин і підприємництва в економіці міста, створення сприятливих умов для залучення іноземних капіталів та прогресивних технологій у Київ і на Україну.

Були задокументовані й права, яких закон має надати столичній Раді. Вона, насамперед, повинна мати змогу приймати нормативні акти для прискореного переходу на ринкове регулювання і розвиток соціально-економічної сфери та підприємництва, у тому числі при встановленні оподаткування і пільг, а також у формуванні бюджету й валютних фондів. А також мати право законодавчої ініціативи, відати, користуватися і розпоряджатися землею та іншими природними ресурсами, впроваджувати заходи щодо захисту товарного та інших ринків Києва, маючи на увазі забезпечення інтересів населення і гостей міста; встановлювати надзвичайний стан при виникненні загальноміських кризових ситуацій, великих аварій та стихійних лих і т. п.

У документі, згідно з розробленим законом, наголошується, що всі державні установи, які проводять свою діяльність на території Києва, мають керуватися нормами, встановленими Радою столиці, що не суперечать Конституції УРСР та міжнародному законодавству.

Тут же зазначено, що закон повинен передбачати порядок функціонування органів державної влади та управління України, а також іноземних представництв та установ на території столиці. Сюди входять порядок та розміри плати за оренду або придбання землі, будівель та інших об'єктів установами, пов'язаними з виконанням функцій столиці, статусу територій, на яких розташовані ці установи, житлових та побутових питань працівників цих органів, інші питання взаємовідносин між Радою столиці, Верховною Радою УРСР та Радою Міністрів УРСР.

Володимир ТЕТЕРУК, спеціальний кореспондент «Голосу України».

СКА...

«Україна ... на в творі» ... експозицію, ... Хмельницьк... робничих м... виставлено р... домі за межа... тори ж у час... ли утнісків та... зав поет Па... ціла плеяда ... го часу, що ... нашій свідом... душеного від...

Нині усі т... дають колек... кого художн... ний стиль, ... школи, зокре... ська, Закарпа... ка, Івано-Фра... ші. Приміро... дожника Ва...

НЕСПО...

Складніст... економічної ... тивно познач... дінці. Остан... типовим яви... назвати немо... зертирством. ... школи, з лік... 8 лютого, по... тячому санат...

Голос України

Ініціатива

ЛОБІДЦІ — НОВОСІЛЛЯ

к багато під-
, місто вціло-
ихенько хоро-
олошену про-
2000», а й
ки по ній уже
виробничому
смаш» близь-
робітників і
ткують ново-
дноповерховій
прийнято в
сотний буди-
споруджений
осподарським

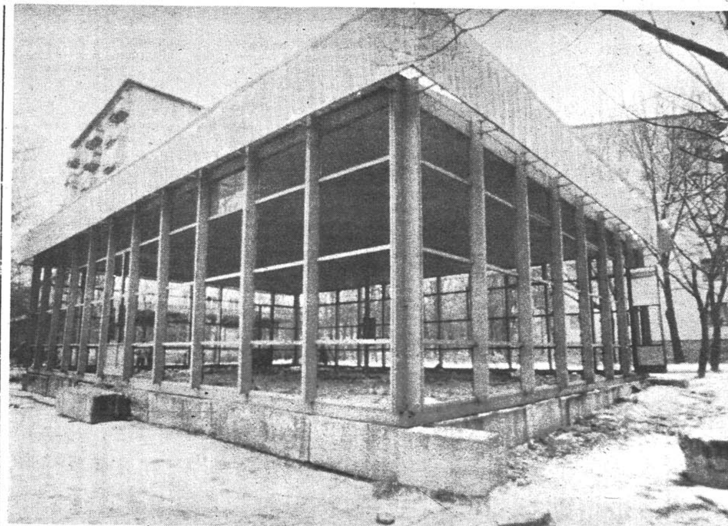
или ні від ко-
илостині, а
здійснити на-
Житло-2000»
оку, — каже
ректо об'єд-
атен — А
на той час
200-річчя, то
що зробимо.
сили, засоби?
змінило про-

-і раніше, ви-
ко відомі в

країні унікальні преси й термопластавтомати. Але водночас взяли в руки й кельму. Наше ремонтно - будівельне управління, налагодивши надійні зв'язки з постачальниками будівельних матеріалів з найвіддаленіших куточків країни та організувавши власну роботу на об'єктах вахтовим методом, встигає багато. І не тільки в спорудженні житла. Дитсадок, майстерні «Міськгазу», диспетчерський пункт трамвайно-тролейбусного управління — то теж справа рук його працівників. Щойно розпочали будівництво кінотеатру.

Ще більші плани на майбутнє. А щоб не стали вони мильною бульбашкою, то вирішили створити свою проектно-будівельну фірму. Споруджуємо власну базу залізобетонних виробів, цегельний завод. Одне слово, подружили прес із кельмою.

Георгій ВОРОТНЮК,
власний кореспондент «Голосу України».

Нуль уваги

О, ЧАСИ!

Ця архітектурна споруда виросла на київських Нивках, наче гриб, і викликала дослідницький ентузіазм. Кулінарія, овочевий павільйон? — радісно гадали мешканці масиву. Версія про пивбар у суворі часи гонінь на «зеленого змія», як надто смілива, до уваги не бралася...

Та через два тижні енергійної праці будівельники раптом зникли. На три роки. Обшитий склом, фанерою та металом павільйон в цілому нікому не знадобився. Частини, як свідчить фото, прийшлися до вподоби багатьом. Слід додати, що будують на цьому місці не вперше: попередній павільйон своїми частинами подобався значно більше і зник ще швидше. Останнім часом тут спостерігається пожвавлення: замість скла та фанери у вікна вставляють азбестові плити. Та ентузіазму в жителів це не викликало: народився каламбур про недобудови перебудови.

У Давній Греції так народжувались міфи. Скажімо, про Сізіфа...

Михайло САЧКО.
Фото автора.

ВДА... НА РІЗНИХ ПОВЕРХАХ

З чуток і насправді

ція с уні-
— по а я
родного депу-
перебільшує,
порівнянні є
Якби про
загалом про
об'єктивна ін-
тільки вис-
тексту суспі-
картини
стей. чікому б
чо при-
ебто елився
і чатує на
діляє позицій
Одна дезин-
кує іншу, аж
ється «сніго-
об знешкоди-
вові створено
службу». На-
ють в одному
е на різних
різні дні тиж-
Львівська об-
родних депу-
бриф для
осере об-
відбуваються

прес-конференції. Нерідко на них доводиться чути повідомлення про одні й ті ж події, але коментуються вони по-різному. Зіставляючи текст і підтекст цих повідомлень, можна визначити такий-сякий алгоритм істини, яка споконвіку тримається золотої середини.

На останній прес-конференції в обкомі компартії було розвіяно дезинформацію про аналог комітету національного порятунку, який начебто за прикладом Литви створено у Львові. Скажу, що це небилиця, бо у Львові немає кого і від кого рятувати. Ліві і праві опоненти послуговуються єдиною зброєю — словом. Дуже часто ці слова і солоні, і перчені, і гострі, мов списи. Але слова є слова, отже, ніякого підгрунтя для створення комітету порятунку не було й немає. Та оскільки компартія на Західній Україні опинилася в опозиції, що зрештою давно не є секретом, на обласній партійній конференції, яка відбулася в листопаді минулого року, було запропоновано створити при обкомі партії комісію захисту громадянських прав комуністів і безпартійних. Повідомлення про створення такої комісії і прізвища дев'яти її членів було опубліковано в обласних партійних газетах ще задовго до литовських подій.

А потім страх, спричинений кровопролиттям у Литві, про яке навіть Президент дізнався аж наступного ранку, зробив свою справу...

На прес-конференції виступив доктор юридичних наук Петро Рабинович. Він детально розповів про напрями роботи комісії, головна мета якої — підвищувати правову культуру населення, допомагати скаржникам консультаціями, не підмінюючи при цьому правоохоронної і державної структур. У складі комісії немає штатних працівників обкому компартії і правоохоронних органів. Словом, і мета благородна, і справа потрібна.

Протягом тижня до комісії звернулися комуністи і безпартійні, які скаржилися на тяжкі матеріальні умови, на погане опалення в квартирах, на відмову адміністрації виконувати рішення прокуратури, йшлося про образу честі і гідності. Петро Мойсейович пояснив, що комісія підказує скаржникам, до кого звертатися, та й психотерапевтичний ефект, на його думку, не зайвий. І коли я слухала цього симпатичного професора, мені захотілося поскаржитися йому на те, що на четвертому поверсі будинку, де я мешкаю, роками немає води. Вона сюди просто не доходить. Куди тільки не зверталися сусіди...

Але ж до чого тут комісія захисту громадянських прав? Адже сама її назва лякає. Бо наводить на думку про те, що цим правам повсякчас загрожує небезпека. У нинішній політичній ситуації навіть невдале формулювання може таїти в собі вибуховий заряд.

Професор з газети дізнався про те, що він є членом згадуваної комісії. Чомусь ніхто не спромігся подзвонити йому попередньо. Втім, він сприйняв це як доручення, яке виконує сумлінно, а не як зазіхання на його громадянські права. А я не без остраху подумала: а що, коли завтра прочитаю в якійсь із газет своє прізвище й дізнаюсь, що я є членом якоїсь ліги, комісії, комітету, загону тощо?

Оксана ТЕЛЕНЧІ,
власний кореспондент «Голосу України».
Львів.

ВІДРОДИТИ ЛАВУ КИЄВА

з двадцяти
ітових історі-
дбань. Як від-
ершої столиці
ої держави?
реба зробити?
или й шукали
іді учасники
» партій та
тичних органі-
аді. Вони, зо-
и, що через
ятикуватиметься
бурзького пра-
забезпечувало
ування міста.
е існує реаль-
о столицю Ук-
ність якого
е життя.

партій та гро-
них організа-
вернення до
УРСР та жите-
ому пропону-
пунктів, що
б функції
кумента. Се-
рення норма-
відродження
з центрів сві-
збереження і
льтурної спад-
ав представни-

ків усіх етнічних і мовних спільностей, що проживають у Києві, відродження історичної традиції самоврядування Києва, впровадження ринкових відносин і підприємництва в економіці міста, створення сприятливих умов для залучення іноземних капіталів та прогресивних технологій у Київ і на Україну.

Були задокументовані й права, яких закон має надати столичній Раді. Вона, насамперед, повинна мати змогу приймати нормативні акти для прискореного переходу на ринкове регулювання і розвиток соціально-економічної сфери та підприємництва, у тому числі при встановленні оподаткування і пільг, а також у формуванні бюджету й валютних фондів. А також мати право законодавчої ініціативи, відати, користуватися і розпоряджатися землею та іншими природними ресурсами, впроваджувати заходи щодо захисту товарного та інших ринків Києва, маючи на увазі забезпечення інтересів населення і гостей міста; встановлювати надзвичайний стан при виникненні загальноміських кризових ситуацій, великих аварій та стихійних лих і т. п.

У документі, згідно з розроблюваним законом, наголошується, що всі державні установи, які проводять свою діяльність на території Києва, мають керуватися нормами, встановленими Радою столиці, що не суперечать Конституції УРСР та міжнародному законодавству.

Тут же зазначено, що закон повинен передбачати порядок функціонування органів державної влади та управління України, а також іноземних представництв та установ на території столиці. Сюди входять порядок та розміри плати за оренду або придбання землі, будівель та інших об'єктів установами, пов'язаними з виконанням функцій столиці, статусу територій, на яких розташовані ці установи, житлових та побутових питань працівників цих органів, інші питання взаємовідносин між Радою столиці, Верховною Радою УРСР та Радою Міністрів УРСР.

Володимир ТЕТЕРУК,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

Хроніка культури

СКАРБИ ОБЛАСНОГО МУЗЕЮ

«Україна в серці, Україна в творі» — так названо експозицію, розгорнуту в Хмельницьких художньо-виробничих майстернях. Тут виставлено роботи, добре відомі за межами країни. Автори ж у часи застою зазнали утисків та гонінь. Як сказав поет Павло Гірник, це ціла плеяда художників того часу, що закарбувався у нашій свідомості як час задушеного відродження.

Нині усі ті полотна складають колекцію Хмельницького художнього музею. Різний стиль, колорит, різні школи, зокрема — Чернігівська, Закарпатська, Київська, Івано-Франківська та інші. Приміром, роботи художника Валентина Задорожного, який створив власну живописну школу, музей придбав вже після смерті автора. Лише наприкінці життя Задорожний отримав майстерню. На міжнародній виставці «Імпреза-89» його роботи «Роксолана» та «Оранта» отримали спеціальний приз «За втілення національного». До речі, «Роксолану» якраз і представлено на виставці.

Серед інших робіт варті уваги «У кольорі» Ф. Манайла, «Великдень» Н. Денисової, «З дитинства» П. Гончара, «Тарасова книжка» А. Антонюка, «З осінніх мелодій» І. Марчука.

Надія ПАКУЛЬКО.
Хмельницький.

Зверніть увагу

НЕСПОДІВАНІ МАРШРУТИ

Складність політичної та економічної ситуації негативно позначається на поведінці. Останнім часом стало типовим явище, яке можна назвати немотивованим дезертирством. Ідуть з дому, зі школи, з лікарні. Приміром, 8 лютого, поснідавши у дитячому санаторії «Дружба» Ставищенського району Київської області, подалися у мандри десятилітній Славко Неведомиський та на рік молодший Толик Нечай. Лише наступного дня правоохоронним органам вдалося знайти мандрівників аж в Умані Черкаської області.

Микола ЛУК'ЯНЧУК.

Факт зненацька

«ПАЛАЧ» — ХОЧ ПЛАЧ!

Особа одного з найближчих підручних Сталіна і одного з організаторів масових репресій Климента Ворошилова отримала адекватну оцінку: місто знову стало Луганськом, закрито музей маршала-земляка, в міській Раді пролунали пропозиції продати на аукціоні експонати. Тому я не здивувався, коли побачив у кіоску «Союздруку» додаток до газети «Огни» (м. Комунарськ) під різкою назвою «Палач». Зі смаком оформлене, чотирьохполосне видання тиражем 27 тисяч примірників повністю присвячене 110-й річниці з дня народження Ворошилова. Назва передбачає зміст? Як би не так! Перед очима здивованого читача постає лірико-сентиментальний життєпис маршала: його хоробрість та доброзичливість, теплі стосунки з земляками та діячами культури. Про його роль в організації репресій, про бездарність маршала у військових справах автори сказати чомусь забули. Може, й не треба? Кат — звучить гордо?

Юрій ЧЕПУРНОВ.
Луганськ.

ПІДВЕДІТЬ РИСКУ ПІД МИНУЛИМ

ЕДУАРД ЛАШУТІН: НА МІЙ ПОГЛЯД, ІСНУЄ ЛИШЕ ОДНА МОЖЛИВІСТЬ ВВЕДЕННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН У РЕСПУБЛІЦІ — ЦЕ МЕТОД ПАРАЛЕЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.

Наша економіка хвора. Щоб зробити цей висновок, не треба мати диплом економіста — варто подивитися на порожні полиці магазинів. А як почуваються на нашому ринку західні підприємці, які вкладають свої капітали у розвиток тих чи інших галузей вітчизняного господарства? Які їхні прогнози, турботи? Про це наш кореспондент розмовляє з власником австрійської фірми «Едла» і директором спільного радянсько-австрійського підприємства «Едланд» із філіалами на Україні та в Росії Едуардом ЛАШУТІНИМ.

— Ви часто буваєте на Україні, але, мабуть, не встигаєте за подіями, які відбуваються в країні. Адже Укази Президента виходять майже щодня. Чи не змінилися ваші плани щодо діяльності фірм «Едла», «Едланд» на українському ринку?

— Мої плани ще не визначилися остаточно. Що ж стосується планів фірм, які я контролюю, то в сьогоднішній дуже нестабільній ситуації важко щось прогнозувати і відповідно будувати якісь плани. У такій обстановці прийнято очікувати.

— Ви маєте на увазі нестабільність на Україні чи в цілому в СРСР?

— Україна органічно пов'язана з іншими республіками, тому обстановка тут відображає ситуацію, яка складається в країні.

— Нещодавно парламент заслухав інформацію Голови Ради Міністрів республіки, де викладено ті кроки, які уряд України планує зробити найближчим часом на шляху до ринку. А яка ваша думка щодо можливості встановлення справжніх ринкових відносин у республіці?

— На жаль, у країні більше говорять про ринок. І відносини, що склалися в економіці, нагадують мені броунівський рух. Україна є в даному разі частиною поверхні. Іншими словами, потрібна систематична робота спеціалістів, які добре знають, що таке ринок. Але це мають бути спеціалісти, котрі розуміють, що це спадщина централізованої і монополізованої десятиріччями в руках держапарату системи планування. Адже вона виховала цілу армію керівників з певними якостями, які й сьогодні відіграють головну роль в управлінні гігантською промисловістю.

Перевести її під таким керівництвом на нові рейки управління, на роботу в умовах «вільного ринку» без катаклізмів просто неможливо.

— А хто це може зробити?

— Це завдання швидше і легше розв'яжуть неполітизовані спеціалісти. Або треба терміново створити в республіці нову правову базу, але до цього, мабуть, все ще не готовий парламент республіки.

— Якщо я вас зрозумів правильно, то ви не вірите в реалізацію ідеї ринкових відносин на Україні?

— У межах існуючої концепції СРСР реалізувати ідею ринку в одній окремо взятій республіці рівнозначно спробам реалізувати ідею побудови соціалізму в окремо взятій країні. Результати всім відомі.

Необхідно шукати третій шлях, тобто ні централізоване планування, ні ринок у його справжньому розумінні, інакше важко уникнути сурогатів концепцій і хаосу.

На мій погляд, існує лише одна можливість введення ринкових відносин у республіці — це метод паралельної економіки. По суті, треба мати єдину концепцію співіснування двох систем, що в принципі можливо. Але для цього потрібне точне визначення власності. Поки ж невідомо, коли і в якій формі вона з'явиться.

При цьому необхідно дати і гарантії дотримання прав власника. До цього, на мою думку, країна взагалі не готова.

— Едуарде Івановичу, вам, мабуть, відомий перший крок нового прем'єр-міністра: своєрідна грошова реформа. Як ви його розцінюєте?

— Щось подібне зробив у 50-ті роки в Західній Німеччині її канцлер Конрад Аденауер. Але це було зроблено в умовах повоєнного хаосу. Зараз же, коли довір'я до нової лінії і надії на те, що права людини хоч якось поважатимуться, тільки зміцнюються, подібний крок навряд чи зможе надихнути народ, у тому числі дрібних підприємців.

— Не варто було цього робити?

— Державна машина, яка не функціонує нормально, створює масу можливостей для майже необмеженого збагачення одиниць, включаючи й кримінальні методи. А хіба можна карати людину, якщо не доведено, що вона здійснила злочин? Саме це зробив ваш уряд. Є багато інших, у правовому відношенні безсумнівних, способів боротьби з нелегальним капіталом. Не можу зрозуміти, чому уряд не застосував їх?

— Що ви маєте на увазі?

— Наприклад, в усіх країнах з великим досвідом парламентської демократії, яку, до речі, і ваш уряд офіційно визнав як можливу модель управління Союзом, існує форма декларації доходів і система сплати податків з них. Ухваливши закон про прогресивне оподаткування, обумовивши в ньому обов'язковість декларування доходів, але з точки зору не походження коштів, а лише їхньої наявності, аналогічну реформу можна було провести практично з тим же успіхом. Якщо не більшим. Але люди переконалися б, що торжествує право, а не свавілля. Та й ніхто б не брав на себе обмін чужих грошей, бо це тягне за собою оподаткування. Така система має функціонувати довгостроково і бути офіційною податковою політикою країни. У вашому варіанті, як на мою думку, практично сталося адміністративне вилучення «зайвих» грошей у населення. Думаю, що гроші, які ще залишились на руках у людей, підхльоснуть купівельну лихоманку на вашому і без того дефіцитному ринку.

— Едуарде Івановичу, економіка і політика пов'язані між собою. Чи стежите ви за політичним життям в країні, у республіці? Як, на вашу думку, чи приведе перебудова до прийняття програми, що виведе країну на цивілізований шлях розвитку?

— Звичайно, стежу, аналізую. На жаль, спадщина багаторічної ідеологічної конфронтації настільки велика, а емоції, які нагромаджувались у всіх прошарків населення внаслідок напівжебрацького існування всіх поколінь і всіх народів Союзу, настільки сильні, що чекати якоїсь культури у боротьбі за право реалізувати свої концепції не доводиться. Поки що більшість партій і рухів, які народилися, поступово втягуються у міжусобну боротьбу, доводячи будь-якими засобами переваги пропонованих ними програм. Але, на мій погляд, в окремих партій вона відсутня зовсім, а в багатьох — неконструктивна.

Постраждають від цього перш за все ті, хто своїми голосами на виборах через власну недосвідченість допоможуть, можливо, малодосвідченим політикам або, навпаки, досвідченим політиканам прийти до влади. Дивіться: все сильніше виявляються симптоми ворожнечі між угрупованнями. Мені інколи здається, що країна на межі перетворення на новий, але більший за територією і можливими наслідками, Ліван.

— Ви, мабуть, перебільшуєте.

— А хіба ви самі не помічаєте, як усе більше й більше виявляється нетерпимість до комуністичної партії? З'являються тенденції до політики «зуб за зуб, око за око». Мені, коли це чую, хочеться вигукнути: «Люди, чи християни ви?!». Уявіть собі: завтра діти колишніх членів компартії почнуть за сприятливих умов зводити рахунки з дітьми колишніх демократів, лібералів, консерваторів, православні підуть проти католиків і мусульман. А потім — навпаки! Чи буде цьому край?

Двадцять років тому через задушливу політико-соціальну атмосферу я був змушений покинути країну, в якій виріс. Тому мене важко звинуватити у симпатіях до комунізму. Та ще в радянському виконанні. Але хочу сказати, що справа не в тій чи іншій партії, не в тій чи іншій назві. Винні особи, яким ми дозволили узурпувати владу, створити апарат загальної пригніченості і контролю, підрядити до цього громадські організації — профспілки, партію, чиї гасла найчастіше не відповідали політиці, що проводилась. І в країні загинули від узурпації влади мільйони людей — партійних і безпартійних. Фізично і морально.

— Вашої родини, мабуть, теж торкнулося це лихо?

— Після 1937 року щодо одного з братів мого батька з НКВС надійшло повідомлення, що його розстріляно. На другого не отримала сім'я навіть цього папірця. Ми досі не знаємо, де і як вони поховані...

Але я не про це. Під цим минулим треба підвести риску, залишити його історикам. А нинішнім політикам варто створити систему, за якої узурпація влади буде неможливою. Конструктивний діалог між різними політичними партіями — спасіння для країни. Тільки так з'явиться реальний шанс створення заможного суспільства. Переконаний, що в такому суспільстві, де відсутнє насильство, захочуть залишитися і народи Прибалтики, і Кавказу, і України. Хоч я і живу в Австрії, мене це зараз дуже хвилює.

ПІД МИНУЛИМ ТРЕБА ПІДВЕСТИ РИСКУ, ЗАЛИШИТИ ЙОГО ІСТОРИКАМ. А НИНІШНІМ ПОЛІТИКАМ ВАРТО СТВОРИТИ СИСТЕМУ, ЗА ЯКОЇ УЗУРПАЦІЯ ВЛАДИ ВУДЕ НЕМОЖЛИВОЮ.

— Відомо, що ви надаєте безвідплатну допомогу різним організаціям на Україні. Кияни пам'ятають, що ви передали велику партію одноразових шприців для дитячих лікарень. Тому багато людей запитують, як з вами зв'язатися, а дехто знаходить вас і в Австрії.

— Дійсно, листів з різними пропозиціями, ідеями, проханнями отримую багато. Дехто благає врятувати від жебрацтва.

— І всім відповідаєте?

— Намагаюсь, але прошу вибачити, якщо не встиг комусь вчасно відповісти. У мене теж є турботи, не пов'язані з роботою. Любі мої співвітчизники, ну що може зробити окрема людина або одна фірма, коли навіть організована допомога з боку урядів багатьох країн є краплиною в морі проблем і дефіциту вашого ринку. Перефразовуючи трохи Булата Окуджаву, поезію якого люблю, скажу:

> Возьмитесь за руки, друзья,
> На благо ближних и себе,
> Своих детей —
> и матерей,
> Постройте дом —
> и сад при нем,
> Не ждите помощи чужой —
> Благословен будь труд
> любой.
> И Ваше горе и печаль
> Как сон пройдут,
> исчезнут в даль.

Інтерв'ю взяв Олександр БІЛИК.

ДАВАЙТЕ РОБИТИ ЧЕСНИЙ СОЮЗ

Яким бути Союзу? Чи бути йому взагалі? На ці запитання передбачається отримати відповіді 17 березня під час Всесоюзного референдуму. Позиція Центру відома. А що ж республіки, скажімо, Україна? Якою вона бачить Союз? На жаль, відповіді ще ніхто не дав. Навіть Верховна Рада республіки. Але це не означає, що робота в цьому напрямі не ведеться. Питання гостро дебатується в постійних комісіях. Пропонуємо увазі читачів інтерв'ю на цю тему з головою постійної Комісії Верховної Ради України з питань державного суверенітету, міжнаціональних відносин та міжреспубліканських зв'язків Миколою ШУЛЬГОЮ.

— Миколо Олександровичу, питання про Союзний договір обговорювалося наприкінці другої сесії, не раз порушувалося депутатами і на нинішній, третій, проте так і залишилося не досить визначенням. Однак воно хвилює громадян України. Тим більше, що в Москві триває робота над проектом Союзного договору, а на 17 березня призначено референдум про долю Союзу.

— Якщо аналізувати дві попередні сесії і говорити про нереалізовані можливості, то найбільше, про що можна пожалкувати, так це про те, що ми не вирішили такого фундаментального питання, як ставлення до Союзного договору. І я вважаю, що це є не стільки невмінням виділяти головне, скільки виявом форм політичного протиборства, коли в ім'я своєї політичної перемоги дехто готовий пожертвувати інтересами республіки.

Якби ми створили повноважну комісію, котра б підготувала проект Союзного договору, що відображав би інтереси громадян України, то від цього ми тільки виграли б. Повірте, з Україною рахуються. До того ж переважна більшість підходів до цього документа у нас однакова з підходами парламентів Росії, Білорусії, Казахстану, інших республік. А так виходить, що ніби ми самі себе перехитрили.

— Який же ви бачите вихід із становища зараз?

— Думаю, необхідно опублікувати розроблений республікою — а робота ця нині все ж таки ведеться — проект Союзного договору, який Верховна Рада вважатиме прийнятним. Тоді громадяни, котрі 17 березня братимуть участь у референдумі, будуть знати, який Союзний договір відстоюватиме український парламент.

— А не станеться так, що скоро взагалі буде пізно щось змінювати і громадяни проголосують за Союз як оновлену федерацію, тому не буде іншого виходу, як підписати Союзний договір, проект якого називають «президентським»? А якщо так, то від проголошеного суверенітету нічого не залишиться?

— Ні, результати референдуму не означатимуть автоматичного підписання Союзного договору, бо ми ще тільки визначаємося щодо його змісту. А референдум треба проводити. Не допустити його, як дехто пропонує, значить визнати, що ми боїмося... залишитися в Союзі.

Я, між іншим, хотів би звернути вашу увагу на результати такого практичного експерименту. Маю на увазі референдум у Криму. Очевидно, таких же наслідків треба чекати і 17 березня. Люди висловляться за збереження Союзу.

— Та не в тому справа, щоб, як мовиться, грюкнути дверима і вийти з Союзу. Проти взагалі союзницьких відносин мало хто виступає. За що голосувати — ось питання. Федерація чи новий Союз? Кожен, як у слово «перебудова», вкладає свій зміст.

— Більш абстрактного слова, ніж «перебудова», мабуть, справді, не існує. Це вже з ряду філософських категорій, які є граничною абстракцією. Невідомо, за що голосувати? Так. Втім, давайте не будемо лукавити. Громадяни мають висловитись за те, чи хотіли б вони зберегти цілісність країни. Навіть далекі від політики люди мають свою політику особисту, пов'язану з власними інтересами. У когось за межами республіки живе дочка, в якої чоловік іншої національності — а на Україні кожний третій шлюб змішаний, — у когось — друзі, а хтось служив не на Україні, і там залишилась частинка його біографії. Ось я, приміром, не уявляю, що не зможу, скажімо, повернутися в Сибір чи в Забайкалля. То зовсім різні відчуття, коли живеш в одній країні зі своїми близькими чи в різних.

Критикуючи історію, якщо можна так сказати, жорстоко і навіть безсердечно, ми водночас говоримо про високу національну свідомість. Коли з історії висмикується тільки погане, повірте, особистість не стає багатшою, навпаки, — ущемленою, закомплексованою від своєї неповноцінності. Якоюсь мірою ми стаємо манкуртами — людьми, що не пам'ятають своїх матерів. Ми теж хочемо забути найближче минуле, бачимо його тільки в темних барвах. Небезпека манкуртизму і може призвести до розпаду країни.

Мені не хочеться бути пророком, але ще буде час, коли ми проаналізуємо, критично згадаємо, як ми витравили з громадської свідомості гордість за свою країну, за свій народ. А народ у нас радянський. Хто б ти не був — узбек, грузин чи росіянин, але коли опинишся за межами СРСР, потрапляєш у новий спосіб життя, через поведінку, через образ мислення виявляєш модель радянської людини. І нікуди нам від цього не подітися. Тож давайте не будемо манкуртами.

Ми сповідували колективізм. Хіба це погана якість? Ми говоримо про милосердя, про соціальний захист і колись пишалися цим. Водночас йдемо до такої системи економіки та господарювання, де превалюють індивідуальний інтерес, меркантилізм, вигода. Тож не треба забувати, що ринок, у тому вигляді, в якому ми його усвідомлюємо, це той самий початковий капіталізм, через який уже пройшли багато країн Заходу. Наше суспільство не може відразу зробитися західним. Ще Ленін говорив, що ми не пройшли виучку капіталізму. Ось бачите, як далеко ми з вами зайшли, з'ясовуючи, що значить проголосувати за єдність країни. І коли громадяни проголосують за неї, тоді в межах країни ми маємо робити чесний Союз.

— Приймаючи Декларацію про державний суверенітет, республіка захищалася від Центру, аби не бути надалі її васалом. Однак народні депутати СРСР не визнали цієї Декларації. Проти голосувала й частина депутатів від України. Якщо вони і справді за чесний Союз і відображають інтереси виборців, то не зрозуміло, чому вони проти суверенітету? А від них, врешті, теж залежить, яким буде Союз.

— Декларувавши суверенітет, ми захищалися. Нам не вигідно, щоб наші кошти витрачалися бездумно, щоб укладалися невигідні республіці угоди. Увійшли наші війська в Афганістан — республіка зазнала жертв. Поїхав за кордон Президент, уклав договори, набрав валюти — а республіка має розраховуватись...

Я думаю, що навряд сьогодні є якісь політичні динозаври, що могли б відстоювати відтворення колишніх структур Центру. Врешті, то й не було Союзом, а унітарною державою, яка управлялася Центром. Я не згоден з визначенням — імперія. Його вживають, мабуть, бо важко віднайти адекватне поняття.

— Бо й такого конгломерату ніде в світі немає.

— Так. Але треба кваліфіковано вживати слово «імперія». Воно передбачає все ж таки колонії. Вживаючи це слово, мимоволі стаємо на антиросійські позиції. Виходить, що Центр — це Москва, а Москва — це Росія.

Але я хочу сказати, що з прийняттям Декларації про державний суверенітет, зрозуміло, посилилося й почуття національної свідомості. Але від цього не повинно зростати почуття правового нігілізму. Ми живемо в СРСР, яким управляють Верховна Рада СРСР, Президент і Верховні Ради союзних республік. А після прийняття Декларації з'явився елемент зверхності у представників Верховної Ради України що до народних депутатів СРСР. Але ж ми у рівному становищі. І нам, депутатам українського парламенту, і народним обранцям СРСР виборці віддали свої голоси. Однак суперечності існують. І от влітку я дійшов висновку, що необхідно на рівні України провести такі збори, умовно назвавши їх асамблеєю українських депутатів. На ній мали б бути присутні в повному складі, скажімо, члени Верховної Ради СРСР від України, парламентарії республіки, представники депутатів місцевих Рад. Тоді ми з'ясували б свої позиції.

— Хороша ідея. Чому ж ви не реалізували її досі?

— До часу така асамблея була б десь у вересні. Але як ви знаєте, тоді у нас відбувалися події, котрі були несумісні з якимись засіданнями. Та й у Президії Ради моя пропозиція не знайшла підтримки. А даремно.

Говорячи про Декларацію, я хотів би, щоб ми були і патріотами цього документа, і водночас підходили до нього з точки зору його зв'язку з іншими, бачили в площині часу. Там записані святі слова. Однак суверенітет як правову категорію було записано і в Конституції 1977 року. Ну і що? Її не було реалізовано.

— Однак зараз і парламент, і уряд роблять конкретні кроки до суверенітету.

— Треба передусім, щоб ці кроки були в напрямі до правової держави, через реальну практику, яка, звичайно, сповнена суперечностей. Тобто треба діяти на основі закону, навіть якщо він нас і не влаштовує. Але ми ще не прийняли нового. І поки цього не зробимо, маємо поважати існуючий. Так само треба поводитись і тепер, коли йдемо до Союзного договору. Все залежатиме від того, як розвиватимуться політичні процеси в самій країні. Чи ми підемо шляхом створення демократичної держави, чи процес цей консервуватиметься. Тоді ніякі золоті слова в Союзному договорі не матимуть значення.

— Чи можна припустити, що буде введено президентське правління?

— Справа не в цьому. Може бути і просто камуфляж у вигляді якихось представницьких органів. Втім, ми знову виходимо на рівень припущень. А Гюнтер говорив — гіпотез не винаходь.

А щодо президентства, то воно нагадує мені те, як Алан Чумак ставить банку на стіл і каже: вода заряджена.

— Відкрийте ваші креми...

— Так, креми і вода заряджені. Я передбачав, що саме президентство і буде тією банкою із зарядженою водою. Доти, поки ми будемо вірити, що вода заряджена, вона впливатиме на нас.

На жаль, сьогодні ця вода нікого не задовольняє, бо хвороби у нас настільки серйозні, що, попиваючи водичку, ми розуміємо: не допомагає. Хіба це не є підривом авторитету Президента — невиконання Указу про роззброєння незаконних формувань, аби не допустити сутичок. Повірте, повага до такої влади втрачається. Справа не тільки в якихось психологічних чи моральних категоріях, а в самій логіці політичного життя і боротьби. Якщо влада не діє, на арену виходять сили, що мають політичну волю. Нехай вони ще тільки в зародку, але вже ведуть до створення армій, котрі протистоять одна одній на національній основі, ведуть до опору Конституції, до розколу в суспільстві. Ось у чому проблема.

Ми дуже швидко засвоїли такі іноземні терміни, як суверенітет і консенсус. Але за ними не стоять рішучість, дія, послідовність.

Взагалі, якби в країні була програма дій, то багатьох бід і помилок вдалося б уникнути. А поки що діємо за принципом: давайте спробуємо, а там побачимо. Це нагадує дивака, який вліз у копицю сіна і розкидає її в темряві навпомацки. Та не доля ж копиці вирішується.

Інтерв'ю вела Світлана ПИСАРЕНКО.

КОРОТКО З ЛИСТІВ

...Підприємства проводять бартерний обмін товарів, а якщо товар продається за валюту, то всю її забирає центр. Правда це чи ні? Невже ми все проїдаємо, а своє гине? Чому невідомо, куди витрачають валюту, хоча б ту, що надходить до центру з України?

А. ЛУЧКО.
Батурин Чернігівської області.

...Ніколи ніхто нас не запитував, як нам треба жити. Але коли історія змусила радитись з народом, то це потрібно робити чесно. Чому б при проведенні референдуму 17 березня не поставити хоча б два такі запитання: 1. Чи бажаєте бути громадянином СРСР у складі нинішнього Союзу? 2. Чи бажаєте бути громадянином суверенної УРСР у співдружності з суверенними республіками СРСР та іншими державами?

Д. ДРОЗД.
Київ.

...Конституція, аби бути не паперовою, а діючою, мусить відповідати стану громадянського суспільства. Перш, ніж її писати, необхідно розібратись, яке у нас суспільство, яка громадськість, чи то соціально-економічна структура суспільства, тобто для кого пишеться конституція. А то вийде, як у тому прислів'ї: «Кожух добрий, та не на того шитий».

М. РАДІЙЧУК.
Нововолинськ Волинської області.

...Завдання часу — всебічне сприяння поліпшенню гармонійності співвідношення горизонтальних і вертикальних зв'язків. Тільки людський розум і хист допоможуть побудувати єдиний алмазної міцності Союз. Тільки сумлінна праця і тепло майстерних робочих рук можуть довести наш загальний суспільний «алмаз» до стану діамантового сіяння.

М. СОКОЛ.
Дарївка Білозерського району Херсонської області.

Контакти

Резерви співробітництва

— Оновлення нашого суспільства відкриває нові можливості для співробітництва між Болгарією й Україною, яких пов'язує споконвічна дружба, — сказав на зустрічі в Українському товаристві дружби і культурного зв'язку з зарубіжними країнами голова Федерації дружби «Болгарія — СРСР» Захарі Захарієв.

— У нашій організації відбуваються зараз великі зміни, мета яких — пошук нових шляхів нашого співробітництва. Воно має бути діловим, приносити користь обом державам. З цією метою було прийнято рішення створити у рамках нашої Федерації товариство дружби болгарського й українського народів.

Болгари вдячні за внесок громадськості України в розвиток двосторонніх зв'язків. Під час бесід у вас у республіці було подано багато слушних пропозицій. Зокрема, заслуговує на увагу висловлений у Товаристві дружби намір створити постійно діючий бізнес-форум. Ми будемо вдячні за це прагнення підтримати контакти бізнесменів обох країн.

Чимало пропозицій є і в нас. Приміром, чому б не активізувати обмін виставками молодих художників. Регулярно проводити благодійні аукціони й музичні марафони. Створювати спільні фірми, вивчати українську мову, налагоджувати наукові контакти. Все активніше включаються наші організації у міжнародний рух громадськості щодо ліквідації наслідків Чорнобиля.

Є ще одна цікава ідея — створення в Болгарії Слов'янського університету, де б разом вчилися болгари, українці, білоруси, росіяни, словаки, серби, посланці інших народів. Сподіваємося, що українські друзі допоможуть у втіленні цього проекту. Словом, є чимало можливостей, щоб давні дружні зв'язки між нашими народами одержали новий розвиток, сказав по завершенні болгарський гість.

Олексій ЛАЗУРЕНКО.

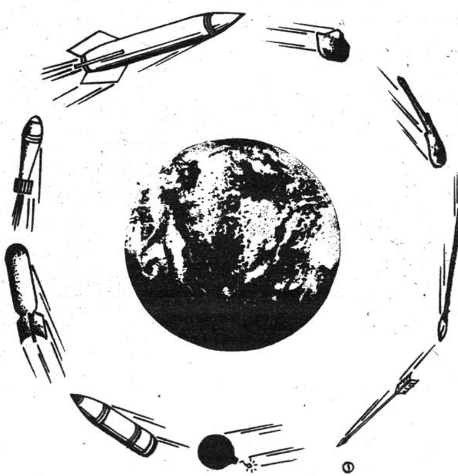
М'ЯСО ПОПЛИВЕ МОРЕМ

БОНН. Доставка великої партії м'яса з Німеччини в Радянський Союз, згідно з домовленістю, досягнутою між двома країнами ще у вересні минулого року, досі затримується. Про це заявив в інтерв'ю радіостанції «Дойчландфунк» депутат бундестагу від ХДС Вольфганг фон Гельдерн. Причинами такого довгого зволікання з доставкою дефіцитного вантажу, за словами парламентарія, є жорсткі вимоги, що ставляться радянськими ветеринарними службами до імпорту тваринної продукції, а також позиція польського уряду. Польща, сказав фон Гельдерн, вимагає, щоб за транзит транспорту з продовольством по польській території Радянський Союз заплатив їй солідну суму виключно у твердій валюті. За словами парламентарія, зараз вивчається можливість відправки м'яса в СРСР морським шляхом.

(ТАРС).

ВІЙНА ЧИ АМЕРИКА

Нотатки оглядача

— Коли я бачу на телеекрані, як наші «Томагавки» ефектно вціляють по іракських позиціях, мене чомусь не полишає відчуття, що вони б'ють по моїй кишені, — відверто зізнався в інтерв'ю компанії Ей-бі-сі американський пенсіонер.

Ціна війни для Америки останнім часом стає популярною темою телерепортажів й газетних виступів, трохи потіснивши повідомлення про ефективні повітряні нальоти союзницьких сил. За попередніми оцінками, війна у Перcидській затоці влітає Сполученим Штатам у півмільярда доларів щодня. Лише одна крилата ракета коштує понад мільйон доларів. І хоч близько 30 мільярдів доларів витрат на цю війну обіцяють узяти на себе союзники, у США день у день більшає невдоволених, які вважають американські витрати на війну надмірними.

На тлі все відчутнішого економічного спаду, який охопив країну зоряно-смугастого прапора, невтішний вигляд має стовпчик витрат на бойові дії в Перcидській затоці, що катастрофічно довшає з кожним днем. У доповіді бюджетного бюро конгресу, яка була представлена керівництву вищого законодавчого органу країни, зокрема повідомлялося, що ця війна може не тільки призвести до загибелі тисяч американців, а й обійтися у багато мільярдів доларів. У проекті федерального бюджету США на 1992 фінансовий рік проведені окремою статтею асигнування на війну в регіоні Перcидської затоки становлять 15 мільярдів. Однак більшість експертів переконані: коли ця війна триватиме півроку, то сума дорівнюватиме, як мінімум, 86 мільярдам доларів.

«Війна у Перcидській затоці, безперечно, ввійде до історії як найбільш дорога, — зазначає з цього приводу французька газета «Котідьен де Парі». — Ще ніколи люди не концентрували стільки найдосконалішої техніки для того, щоб воювати один з одним. Вартість озброєнь, які зараз розташовані у зоні Перcидської затоки, оцінюється у трильйон доларів, а це майже дорівнює загальній сумі боргу країн, що розвиваються. Хоч війну ще не закінчено, вже сьогодні викликає занепокоєння повоєнний період. Традиційно війна сприяла піднесенню економічної діяльності. Цього разу вона загрожує прискорити спад».

Нинішня війна для Америки невигідна. На думку спеціалістів, вона сприяла лише зміцненню становища провідних нафтових компаній, а також підвищенню на нью-йоркській фондовій біржі вартості акцій найбільших корпорацій по виробництву озброєнь. І хоч 90 відсотків американців продовжують висловлюватись за продовження війни до повного визволення Кувейту, згідно з опитуванням, що його провів тижневик «Тайм», 54 відсотки населення переконані: подальше ведення бойових дій призведе до відчутного підвищення податків. Уже сьогодні все більше американців вважають, що гроші, які йдуть на війну, слід використовувати на вирішення внутрішніх проблем країни.

Занепокоєння з цього приводу лунало й на конференції мерів американських міст, що відбулася у Вашінгтоні минулого тижня. «Ми попросили американські сім'ї направити на цю війну своїх рідних та близьких, щоб ризикувати їхнім життям. Та чи готові ми надати належне медичне обслуговування цим сім'ям», — сказав, виступаючи на ній, сенатор Е. Кеннеді.

Більшість учасників конференції схилилися до переконання, що в результаті витрат на війну бюджетні проблеми значно загостряться. І так через рекордний дефіцит федерального бюджету міста США позбулися 65 відсотків своїх фондів. А отже, боротьба із злочинністю, потреби житлового будівництва, освіти, охорони здоров'я знову страждатимуть від нестачі коштів, соціальні проблеми країни й далі загострюватимуться.

«Я не хочу, щоб ми виграли війну і загубили Америку», — заявив з цього приводу сенатор Б. Мікалскі.

«Уперше в своїй історії США зіткнулися водночас з війною за межами країни і економічним спадом усередині неї, який ризикує перерости в кризу в разі подальшого продовження війни, — зазначає у передовій статті малагасійська газета «Міді Мадагаскіра». — Майбутня еволюція американської економіки великою мірою залежить від того, наскільки затяжною та інтенсивною виявиться війна у Перcидській затоці. Якщо вона і далі триватиме, економіка США ризикує пережити довгий і дуже значний спад. Така криза, поза сумнівом, дасться взнаки всьому світові».

Панас ТРОХИМЧУК.
Мал. Василя ФЛЬОРКА.

Вперше після 1948 року цивільне населення Ізраїлю опинилося віч-на-віч перед страхом потерпіти від війни більше, ніж військові. Адже цілком реальною залишається загроза з боку Іраку застосувати проти цієї держави хімічну або бактеріологічну зброю. Жахлива перспектива породжує вкрай гнітючі настрої. Практично більшість ізраїльтян готові до найгіршого — ще з листопада минулого року їм розподіляли протигази. Готові нібито й психологічно... І все-таки важко приховати жах, коли в уяві постає сповнений мук кінець власного буття або життя рідні та друзів.

Тому й звертаються в ці дні віруючі до всевишнього. В Єрусалимі вони сходяться до Молитовної стіни, благаючи господа Бога припинити війну, покарати Саддама, відвернути кровопролиття взагалі і пролиття єврейської крові — зокрема. Моляться за порятунок Ізраїлю і за порятунок загальний. На запитання репортера газети «Зюддойче цайтунг», наскільки допоможуть ці молитви, один студент відповів: «Переконаний, що більше, ніж протигазова маска».

На знімку: ізраїльський офіцер-резервіст з Біблією в руках і автоматом через плече перед Молитовною стіною в Єрусалимі.

Фото з німецької газети «Зюддойче цайтунг».

Наш прес-клуб

«Останні дні відлиги Горбачова»?

The Washington Post

Усі демократи перебувають сьогодні в абсолютно похмурому настрої, сказав Віталій Гольданський, учений, депутат радянського парламенту, прихильник реформ. Ми спостерігаємо останні дні відлиги Горбачова, і вони уявляються ще більш драматичними і жахливими, ніж кінець реформ при Хрущові.

Консерватори в радянському парламенті, які голосно вимагали придушення бунтівних радянських республік та рухів за демократію, очевидно, розчаровані лише тим, що Горбачов не вдався до придушення раніше або не зробив цього рішуче.

Укази, видані днями, особливо Указ, що санкціонує проведення спільного патрулювання армією і міліцією в усіх великих містах з 1 лютого, викликали глибокий відчай у парламентських і муніципальних лідерів у 15 республіках Радянського Союзу, обраних на вільних виборах. Вони більше не говорять з переконливістю про подальші політичні та економічні реформи; навпаки, вони зайняли оборонні позиції, говорячи про стримування «диктатури, що настає», про яку попереджував Едуард Шеварднадзе, коли вийшов у відставку з поста міністра закордонних справ.

Нинішній процес — запеклий контрнаступ консерваторів проти передачі політичної влади з центру республікам і розпаду комуністичної ідеології — почався багато місяців тому, очевидно, з відхилення Горбачовим широкої програми радикальних економічних реформ у жовтні.

Після виходу та указів військовослужбовці і співробітники КДБ з кожним тижнем стали все відвертіше висловлювати публічно свій намір скористатися політичним моментом. Указ про спільне патрулювання армії та міліції, таємно підписаний 29 грудня міністром оборони Дмитром Язовим і міністром внутрішніх справ Борисом Пуго, майже напевне обговорювався до заяви Шеварднадзе, зробленої менш як за два тижні до цього.

Безперечно, порожні полиці магазинів і зростання злочинності в містах змушують багатьох радянських громадян побоюватися за майбутнє і з «ностальгією» згадувати про «залізну руку» попередніх радянських режимів. Як повідомила Тетяна Заславська, відомий радянський соціолог і один з провідних прихильників реформ, результати останнього опитування свідчать, що приблизно 20 відсотків опитаних виступають за воєнний переворот.

Хоча такі реформатори, як Гольданський та Заславська явно не відступили, вони все ж таки мають щиру надію, що наступ реакції вдасться зупинити завдяки силам, яким Горбачов допоміг вивільнитися у перші роки перебудови. Зокрема, вони посилаються на велику доступність інформації і появу центрів демократичної влади у великих містах і республіках.

(Закінчення. Початок на 1-й сторінці).

Можливо, він летів туди, як і більшість, відновлювати справедливість.

А повернувшись — узявся за те ж саме вдома.

І розпочав свою війну. Ні, це не була тяганина за якісь там пільги, вигоди, за пенсію чи квартиру. Це була війна пораненої душі з байдужим світом. Війна жорстока — як усяка громадянська війна. Батько вигнав його з дому. Пішла дружина. Він одружився вдруге. Але, здається, не заради того, щоб жаліти себе чи когось.

Війна не може тривати безперервно.

Солдатів з переднього краю часом відводять на перепочинок у тил.

Ігор собі цього не дозволив ні разу.

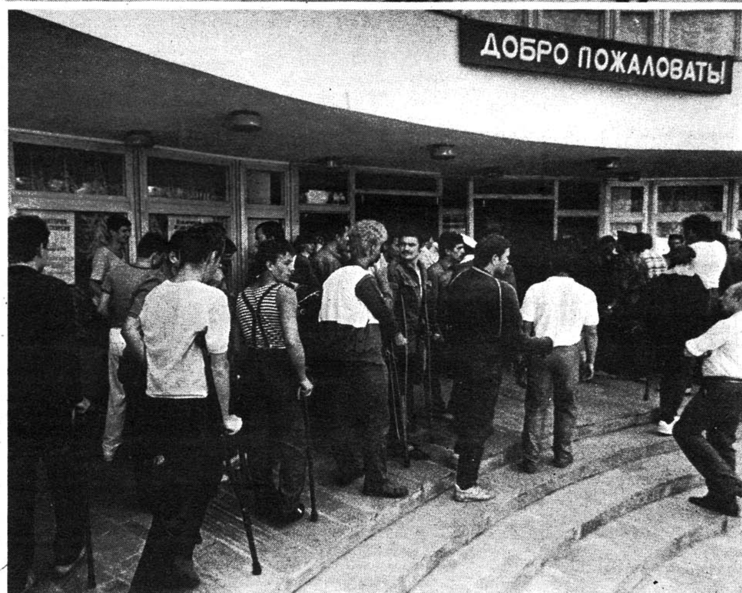
І — втомився. І одного дня відмовився жити.

Син народився вже потім.

...Давайте сьогодні встанемо (у кого є на чім стояти) і мовчки згадаємо їх — усіх-усіх.

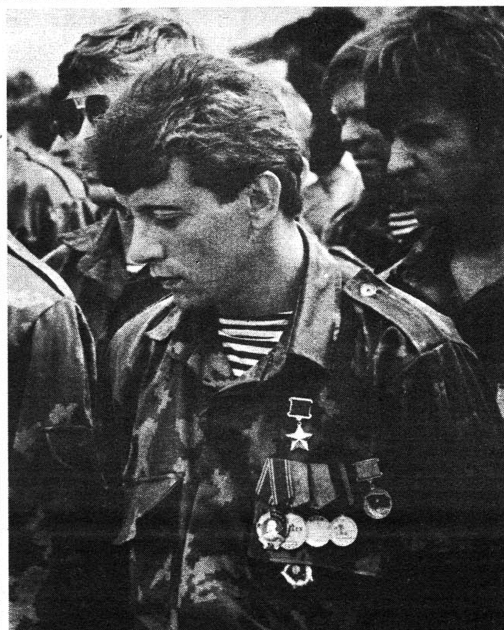
А серед інших — Ігоря з Н-ського полку, і юну вдову Ігореву, і його маленького сина.

Фото Сергія П'ЯТЕРИКОВА та Олександра КЛИМЕНКА.

Ігор КАБЛАК

ЧИ ВИЙДЕМО МИ В ЛЮДИ

Народився у 1957 році на Stationславщині, виріс на Івано-Франківщині. Служив на Балтиці. Закінчив факультет журналістики Київського держуніверситету імені Т. Г. Шевченка. Працював на Кримському телебаченні і в республіканській пресі. Не був у США, Канаді та Японії. Нині на посаді спеціального кореспондента «Голосу України» у відділі листів та вивчення громадської думки. Вірить, що не за горами той час, коли редакція, отримавши тривожного листа, терміново направить його у відрядження до однієї з вищезгаданих країн.

Земля, як і колись, родить тугий колос, корова добросовісно «перетворює» силос на молоко. А в результаті? Ні молока, ні сметани. Як же могло так трапитися, що ми стали «зайвими на святі» міжнародної інтеграції? Чи ми таки дійсно дурні, а через те й бідні? Чи може, навпаки? Гени соціальної рівності настільки живучі, що інколи жахаєшся, чи готові ми до ринкових відносин? Або, кажучи іншими словами, чи готові до соціальної нерівності? Землю потрібно дати тим, хто хоче працювати на ній. Це вирішить продовольчу проблему і, з часом, дасть змогу вийти на міжнародний продуктовий ринок.

Сьогодні вже зрозуміло, що деідеологізація в політиці тісно пов'язана з «детоваризацією» в нашій економіці. Тобто з недавньої системи ситого тоталітаризму та обману ми переходимо до системи голодної правди.

Хтось з'їв наші крупи, макарони, масло, цукор... випалив наші цигарки й сірники, з мітлою пройшовся по полицях наших промтоварних магазинів.

Проте в цехах та на полях люди працюють. Як і раніше, йде «битва» за метал, за хліб, точаться «бої місцевого значення» за молоко і м'ясо. Земля, як і колись, родить тугий колос, корова добросовісно «перетворює» силос на молоко. А в результаті? Ні молока, ні сметани...

Зате ми стали більш незалежними. І коли далі так піде, то скоро ми будемо зовсім вільними (і від продуктів також).

За час, який минув з 1985-го, ми переконалися, що за два-три роки жити краще не стали, бо життя виявилося (хто б міг подумати?) набагато складнішим, ніж наші плани. Після цього нас почали «заспокоювати», що шлях до «благоденствія» довгий і невизначений.

Як же могло так трапитися, що ми стали «зайвими на святі» міжнародної інтеграції? Чи ми таки дійсно дурні, а через те й бідні? Чи може, навпаки? Здається, в пору демократизації ми вступили в епоху надзвичайної безвідповідальності. Ну, скажіть, хто винен в економічному провалі антиалкогольної кампанії? Хто поніс відповідальність за розвиток політичних подій в Нагорному Карабасі, Тбілісі, Баку, Південній Осетії, Фергані, Вільнюсі, Ризі?

Звичайно, можна було б де-юре знайти кілька «стрілочників» (як це було у випадках з чорнобильською катастрофою та з «Адміралом Нахімовим»), але хто відповість за «систему»? Ніхто!

До речі, нині при МВС та КДБ створено спецвідділи по боротьбі з економічним саботажем (слава Богу, що не з контрреволюцією!). Але є серйозна небезпека, що почнуться пошуки «ворогів народу», а на них уже виллється гнів народу. «Ось вони. Це через них ви живете погано. Ату їх!». Цим прийомом користувався ще самодержець Іван Васильович Грозний, який, «задля спільної справи» міг поступитися кількома боярами, а його не менш грізний вусатий послідовник «нічтоже сумняшеся» кидав у молох вже мільйони...

Заради справедливості хочу сказати, що далеко не всі працівники торгівлі «янголи во плоті». Але тут, як і всюди, повинен бути пріоритет закону. Бо дехто з наших нетерплячих читачів уже пропонує: «саботажників — розстрілювати на місці!», «негайно закрити всі торгові бази, бо мафія не збирається здавати позиції».

ДЕЩО ПРО СОЦІАЛЬНУ РІВНІСТЬ...

Слово «ринок» сьогодні не сходить з екранів телевізорів та шпальт газет. З'явився й ще один популярний термін «приватизація». Але, перш ніж перейти до цих найважливіших проблем сьогодення, зробимо невеличкий екскурс в історію. У 1917 році ідея загальної рівності та соціальної справедливості заполонила голови неімущого нечисленного пролетаріату та численного голодного селянства. Відбулась перша, а згодом і друга революції. Почав здійснюватись «великий» принцип «забери в багатого і зроби його бідним». Все поділили. Багатих розорили, інтелігенцію винищили. Після громадянської війни виявилось, що бідний селянин не зможе нагодувати голодного пролетарія. Почався неп. До землі прийшли хазяї, які знали толк у землеробстві. Становище виправилось, але знову з'явились багаті. Ідея рівності знову дала про себе знати. Отож, усіх куркулів до Сибіру та тюрм. Далі — колективізація й повна рівність, бідність та братерство...

Гени соціальної рівності настільки живучі, що інколи жахаєшся, чи готові ми до ринкових відносин. Або, кажучи іншими словами, чи готові до соціальної нерівності? А вона таки неминуча в умовах конкуренції та ринку. Не уявляю, як собі думають учені й невчені мужі, щоб усім надати однакові стартові можливості?

Нещодавно була спроба вилучити в тіньовиків «злочинні банкноти» по 50 та 100 карбованців. Дозволю собі подумати, що ефект тут буде незначний, бо й тіньовики, й чесні кооператори вже давно вкладають гроші в нерухомість та товари. А можливості в них, погодьтеся, більші, ніж у неімущих. Тож ідея відняти в багатого, «заарештувати рахунки» в ощадбанках знову витає. В принципі, це зробити неважко. Достатньо ще одного «височайшого» указу. Але я боюся, що на «чисту воду» разом з «жирними котюгами» тіньовиків виведуть і справжніх толкових спеціалістів, підприємців, менеджерів, бізнесменів. А далі що? Створити загін нових радянських менеджерів із числа найсвідоміших передовиків заводів та фабрик й направити їх у Маймі для проходження «короткого курсу менеджменту та маркетингу»? Але в нас уже були матроси-банкіри. Виходить, як не крути, а доведеться змиритися з тим, що той, хто зуміє вести господарство розумно й витримає конкуренцію, той і житиме набагато краще. А як же нам подолати отого хробака соціальної заздрості? Один знайомий прокурор бідкався, що закидали скаргами: «Сусід купив «мерседес», розберіться, звідки кошти».

Не претендую на оригінальність, коли скажу, що нині ми переживаємо особливий час, унікальний за своєю драматургією конфліктів. До речі, ми вже звикли, що живемо в унікальній державі. Що революція в нас була унікальна, швидше всупереч, аніж завдяки. Що наша країна — серед найбагатших за природними ресурсами, а за рівнем життя — серед найбідніших. Хотів би помилитися, але думаю, що й шлях розвитку виберемо ні шведський, ні польський, ні американський, а свій, радянський — унікальний. Боюся, що сьогодні, проголосивши Декларацію про суверенітет України, завтра підпишемо документ про пріоритет Центру, що ринок наш теж буде унікальним, «найрегульованішим» у світі, що приватизація у нас буде «найприватнішою» і т. д.

На жаль (можливо в цьому й найбільша наша біда), що готових, простих і швидких схем виходу України з кризи немає. Та, все-таки, вихід повинен бути, й після відповіді на запитання «хто винен?», потрібно шукати відповідь на запитання «що робити?».

ЯК НАМ ВИЙТИ В ЛЮДИ!

Якось почув такий вислів: «Людиною ти зможеш себе відчути лише тоді, коли збереш хоча б маленьку частину валюти, яку накопичило людство». Отже, потрібна валюта. Хто хоч раз виїздив за кордон, той знає: щоб мати валюту, треба щось їм продати. Що може продати сьогодні Україна? Нафту? — Ні. Ікру? — Теж ні. Горілку? — Хіба що нашу «Древньокиївську», або «Українську з перцем», бо решта поки що монополія Центру. Одним словом, за великим рахунком продавати нам поки що нічого, крім... робочої сили. Шлях цей до нас вже пройшли Південна Корея, Тайвань, Гонконг...

Правда, для цього доведеться або припинити дію грабіжницького Указу про вилучення 40 відсотків валюти в президентський фонд, або створити «оази» (вільні економічні зони) для пільгового валютного оподаткування. Паралельно з продажем робочої сили необхідно вводити сучасні (а не вчорашні) ресурсозберігаючі технології, піднімаючи одночасно й культуру виробництва, і продуктивність праці, й заробітну плату, звичайно. І ще про фермерство. Землю потрібно дати тим, хто хоче працювати на ній. Це вирішить продовольчу проблему і, з часом, дасть змогу вийти на міжнародний продуктовий ринок. Поступова приватизація промислових підприємств теж створить умови для найшвидшого впровадження останніх досягнень науки й техніки. Досить вагомий внесок може дати в розвиток національної економіки і українська наука, потрібно лише створити елементарні взаємовигідні умови...

Нелегкий наш час. У важких умовах працюють і місцеві Ради й Верховна Рада УРСР. А ми, задерши голови, чекаємо і плекаємо надію, що наші обранці врешті-решт зрозуміють народні болі і знайдуть шляхи розв'язання найпекучіших проблем. І віримо, що прийде час, коли ми житимемо в суверенній, демократичній державі, при соціалізмі не лише з людським, а й щасливим обличчям...

ШКОЛУ З КИШЕНІ НЕ ВИТЯГНЕШ

(Закінчення. Початок на 4-й стор.).

ти перекласти свої обов'язки на депутатів. Особливо у випадках, коли необхідно виконати якусь «пробивну» роботу. Бюрократи охоче віддають службовий «чорний хліб» безвідмовним депутатам. От і вимушені вони постійно щось підчищати, підмітати, поліпшувати в державному механізмові управління. Секрету немає: в наших державних установах не скрізь готові відгукуватися на запити людей. До речі, коли вже взявся за благородне діло народний обранець, то серед керівних осіб виявляється небагато бажаючих підставити йому своє плече.

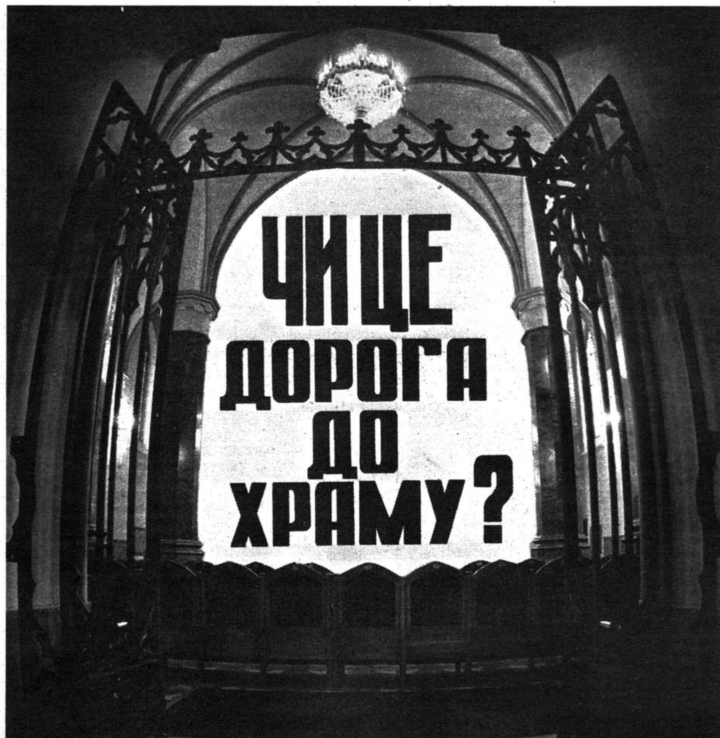
Запитайте себе: чому саме народний депутат СРСР має думати про проектну документацію, цемент і цеглу для Надеждівської школи чи підганяти в роботі працівників райагробуду? Чому саме він, а не районна служба зв'язку на чолі з М. Анкіним, дбає про встановлення телефону жительці села Станіслава З. Божко?

Зауважу, не в завідуючого райвно М. Кухарука, а в депутата болить душа від того, що Оленку Діброву не бажають приймати до школи, розташованої поруч з будинком дівчини, а відправляють навчатися в іншу — за півтора-два кілометри. Чомусь не керівник райсоцзабезу розглядає факт неправильного нарахування пенсії трудівниці, не він кладе край багаторічній бюрократичній тяганині, гідній гоголівського пера...

Видно, цвяхом засіли у нашій свідомості застарілі догми щодо змісту депутатської діяльності. Розвіяться вони, ой, як не скоро! Нещодавно один із депутатів Херсонської міськради повідомив через обласну газету, що він енергійно й настійливо шукає 700 метрів кабелю для телефонізації закладу освіти в своєму районі. Старання його, безперечно, можуть викликати схвалення, навіть захоплення серед виборців. Ще б пак! Це живий, наочний образ їхнього слуги, котрий розіб'ється, а досягне мети. В даному випадку він десь, із чиїхось рук вирве дефіцитний кабель. А по суті радіти нічого. Краще б пошуком кабелю зайнялися зв'язківці, котрі отримують за це заробітну плату.

Виборці із задоволенням сприйняли звістку про те, що В. Черепович обрано до Верховної Ради СРСР. Його можливості як депутата, парламентарія зросли, бо нерозчищених авгієвих стаєнь залишилося ще багато. Хтось, певно, плекає надію: тепер на виборців ще рясніше поллється дощ конкретних справ. А може, найконкретніша з них — це саме прийняття законів, щоб отих «стаєнь» було б якнайменше?

Іван КАЛИНИЧЕНКО.
Херсонська область.

Колись руйнували церкви, знищували архітектурні й історичні пам'ятки, а тепер, повертаючось до віри, так само бездумно нівечимо культуру.

Кажуть, просто прийняти рішення. Якщо воно — поспішне. Ось, приміром, віддали віруючим церкву, в якій досі розміщувався музей декоративно-прикладного мистецтва. І що ж вийшло!

РІШЕННЯ Вінницького міськвиконкому з цього приводу, здавалося, було вивіреним: передача будівлі мала відбутися тоді, коли знатимемо, де дівати музейні експонати — унікальну колекцію домотканих килимів, рушників, інших виробів народних умільців Поділля. Але одного вересневого дня віруючі зламали замок, а потім поставили ультиматум. Вимога одна: чекати не можемо, церковне приміщення потрібне зараз. Ніякі переговори з представниками общини не мали успіху. Тому музейні працівники спішно розпочали евакуацію. Все, що було в музеї-храмі, запаковували в ящики. Відтепер частина експонатів невідомо до яких часів лежатиме в підвалах. Решта опинилася в невпорядкованому приміщенні, виділеному під художній музей.

Не встигли ці пристрасті вгамуватися, як православна община, відчувши силу і впевненість, почала вимагати іншого — віддати пам'ятку архітектури республіканського значення XVII — XVIII століть — Домініканський костьол. Зазначимо: тут розташовано зал органної та камерної музики.

Виконком Ленінської районної Ради народних депутатів, розглянувши заяву віруючих, прийняв рішення задовольнити прохання. Підтримав районну владу виконком Вінницької міської Ради народних депутатів. Документ було скріплено підписами і печаткою.

Виникає запитання: чи виваженим було це рішення? Мабуть, не зовсім. Бо навздогін йому до обласної Ради народних депутатів надійшла телеграма голови постійної Комісії з питань культури і духовного відродження Верховної Ради УРСР Леся Танюка такого змісту: **«Вважаємо неприпустимим перебудову пам'ятки архітектури республіканського значення — костьолу на православний храм, знищення унікального органа світового значення...»** Такої ж думки і члени вже згадуваної комісії народні депутати Л. Скорик та Д. Чобіт. Вони ж направили й конкретні пропозиції, аби уникнути конфлікту між парафіянами, владою і громадськістю міста.

Передбачалося, що Домініканський монастир має залишитися все ж таки Вінницькій обласній філармонії як Будинок камерної і органної музики. Бо навряд чи варто рушити культурний осередок, знищувати вже створене.

Програмою врегулювання відносин між віруючими і владою планувалося також допомогти римо-католицькій общині в реставрації костьолу Капуцинів. А Вінницька міська Рада народних депутатів повинна виділити в центральній частині міста майданчик для спорудження нового, з достатньою площею, храму Української православної церкви. Для цього християнська община УПЦ докладе зусиль до пошуків спеціалістів - архітекторів для проектування нового православного храму.

Цими та іншими виваженими рішеннями мали б задовольнитися законні вимоги конфесій. Не постраждала б і культурна спадщина.

На жаль, поспішні дії місцевої влади випередили такий перебіг подій. Тож почалися відповідні дії. Спочатку — несанкціонований мітинг на захист органа. Потім, коли віруючі почали захоплювати храм, у місті розпочалася голодовка представників культури і депутатів.

І ось події, що розгорталися з неймовірною швидкістю, дійшли, здавалося, до кульмінаційної точки — облвиконком скасував своє попереднє рішення. А тим часом віруючі вже захопили органний зал. Музика змовкла. Розпочалися політичні дебати.

Захвилювалися служителі культу, представники різних партій і течій. Ось що сказав мені з цього приводу настоятель Свято-Михайлівської церкви з села Велика Мочулка Теплицького району отець Василь:

— Минулі роки позначені руйнацією. Невже подібне знову має повторитися? Вірю в перемогу здорового глузду, у те, що орган буде збережено для нащадків.

— У моїй передвиборній платформі, — каже народний депутат України А. Зінченко, — було таке: храми — віруючим. Тоді ця проблема була значно гострішою, ніж нині. Тепер вона знайшла своє вільне вирішення. Але є випадки, коли з правила треба зробити виняток. Це стосується визначних пам'яток історії та культури. Нею є й Домініканський костьол. По-перше, на нього претендують дві громади — Української православної церкви і Римо-католицької. По-друге, треба мати на увазі, що Товариство охорони пам'яток історії та культури і держава вклали в реставрацію цієї будівлі кілька мільйонів карбованців. І півмільйона інвалютних — для встановлення унікального органа.

То чи переможе здоровий глузд? Чи збережемо орган для сьогоднішніх і майбутніх поколінь? І чи веде обраний шлях дійсно до храму?

Валерій ЛАЗАРЕНКО, власний кореспондент «Голосу України».
Вінниця.

Напередодні прем'єри

«БАЙДА, КНЯЗЬ ВИШНЕВЕЦЬКИЙ»

Така афіша невдовзі з'явиться в Запорізькому українському музично-драматичному театрі імені М. Щорса. Майбутня вистава — перше в республіці сценічне втілення драми Пантелеймона Куліша, чия творчість десятиліттями замовчувалась і піддавалася остракізмові.

Наш кореспондент зустрівся з художнім керівником театру, народним артистом УРСР Олександром КОРОЛЕМ.

— Пантелеймон Куліш у «Пролозі» ніби до сучасників наших звертається: «О, музо Мельпомено, правди мати! Дай нам тобі достойно послужити, Народний дух із занепаду підняти, Гасителів його посоромити».

— Можна сказати, ми почули цей заклик через глибочінь часу і спробуємо пробуджувати народний дух непересічним твором. Завважте, що Куліш, кажучи по-сучасному, сповідує плюралізм думок: він не засуджує козацьку розхристану вольницю, але й не є прихильником анархістських порядків, об'єктивно зображує старшину з її потягом до збагачення. В той же час письменник закликає до своєї, української державності, яка повинна здобуватися лише працею. Куліш цінний і тим, що не вказує готових схем будівництва незалежної України, він спонукає мислити і спиратися на добрі народні традиції.

— Чи є якась закономірність у тому, що ваш театр включає «Байду» до свого репертуару?

— Вважаю, є три причини нашого звертання до «Байди...». Перша: козацька тема була постійно присутня на сцені нашого театру (за винятком семидесятих років, коли нагло заборонили «Запорозьку Січ» Олекси Коломійця у постановці Миколи Равицького), і ми відчули внутрішню потребу поновити звучання героїки предків хортицького краю. Друга: хотілося проникнути до першоджерел козацтва, а Байда, князь Вишневецький, як історична фігура і є засновником Січі (середина XVI століття). Так, маловідомий для нас, а був же і дипломатом, і полководцем, і гуманістом. Третя: інтерес викликає постать самого Пантелеймона Куліша, обвішаного донедавна ярликами буржуазного націоналіста. Але ж — це рівень Шевченка. Не звертатися зараз до нього на нашій землі, коли відзначається 500-ліття українського козацтва, було б просто соромно.

— За літературним жанром — це драматична поема. Чи сприйме глядач її, адже ви готуєте не естрадні куплети, а п'єсу у віршах високої естетики?

— Гадаю, все залежатиме від майстерності акторів. До речі, Байду гратиме заслужений артист УРСР Володимир Лук'янець, гетьмана Андибера — Віктор Пронін, княгиню Вишневецьку — народна артистка УРСР Тетяна Мірошниченко... Маємо певний досвід сценічного втілення драматичних поем. «Ярослав Мудрий» Івана Кочерги, «Кассандра» Лесі Українки. Їх тепло зустрічали глядачі, нині в нас іде «Гамлет» Уїльяма Шекспіра.

— Хто ж він, князь Вишневецький?

— Звичайно, факти і домисли переплелися в Куліша, як у справжньому художньому творі. Однак розходжень із історичною розповіддю Миколи Аркаса про Байду немає. Перед нами — діяч, який турбувався про державну Україну. Він прагнув укласти певні угоди з Іваном Грозним і турецьким ханом, ходив у Волощину не для загарбання, а для встановлення лінії кордону... Князь Вишневецький — подвижник. Адже його не вдовольняли особиста заможність, високе становище, він безкорисливо пішов служити народу. Це — носій українського етносу і водночас його захисник. Зверніть увагу, як вдало Куліш передає багату образну мову. Прекрасно звучать діалоги, дохідливо, переконливо.

— А слова Байди про те, що наш народ пакостять «і зрада, і єхидство, і темнота...», актуальні й нині?

— Тут автор має на увазі тип людей, які подібні гетьману Андиберу (образ вигаданий, але уособлює негативні риси амбіційної особи). Андибер нічого не дає Січі, його мета — кинути людей у сутичку заради здобичі, погуляти на всю губу і знову шукати нової сутички, спекулюючи на почуттях сіроми. Байда ж виступає як виразник волі сотень побратимів, культивує добрі традиції, показує приклад патріотизму. Мабуть, його найліпшим послідовником став Іван Сірко, який цінував людей, сам був характерником, мав європейську освіту і не зазнав жодної поразки, здійснивши десятки військових походів. А в тому, що слова Куліша актуальні донині, не має нічого дивного, адже Україна, на жаль, тривалий час залишалася без власної державності і політика за принципом «розділяй і владарюй» не могла не позначитися на характерах людей.

— Чи лунатиме у фіналі вистави національний Гімн України, як зазначено авторською ремаркою?

— Безперечно, «Ще не вмерла Україна» вінчатиме спектакль. Хочеться знайти запис неординарного хору.

— Бажаю вам аншлагу!

— Дякую, будемо сподіватися.

Розмову вів Олександр МИХАЙЛЮТА, власний кореспондент «Голосу України».
Запоріжжя.

Олександр Сергійович ЄМЕЛЬЯНОВ, член-кореспондент АН УРСР, заступник голови Держкомекономіки УРСР, народний депутат УРСР, член редколегії газети «Голос України». Один з авторів української програми переходу до ринку. Має більш як 200 друкованих праць з важливих питань економіки.

Суверенні держави лише тоді можуть бути дійсно економічно самостійними, коли вони не обмежені економічними контурами. Економічний простір повинен прагнути до безмежності.

Ринкова економіка, до якої ми хочемо перейти, визнає тільки одні ціни — ціни рівноваги, ціни, які балансують попит і пропозицію.

Щорічно на споживчий ринок надходить до 240—250 мільярдів карбованців. А як з товарною масою? У цінах, що діяли на початок реформи, разом з побутовими послугами вона оцінювалася в республіці менше, ніж на 90 мільярдів карбованців. Іншими словами, за кожним карбованцем товару «полює» понад 2,5 карбованця грошей.

РИНОК

Популісти лякають...

Немає сьогодні, мабуть, людини, яка була б байдужа до переходу народного господарства до ринкового типу економічних відносин. Та хоча всі чекають переходу з тривогою, не всі розуміють необоротність цього процесу. Більша частина господарників-професіоналів чекає його з нетерпінням, розуміючи, що немає іншого шляху кардинального поліпшення господарської діяльності й піднесення рівня життя народу, робить усе можливе для скорочення перехідного періоду. Інші, навпаки, чекають ринку зі страхом, бояться втратити важелі управління. Якраз вони й чинять усе можливе, щоб загальмувати перехідний період, продовжити його, все сподіваючись на диво — реставрацію колишньої економічної системи з деяким її камуфляжем. Природно, така позиція створює нові додаткові труднощі.

Серйозної шкоди формуванню нових відносин в економіці завдає і відсутність обгрунтованої загальносоюзної програми переходу до ринку. Адже декларативність і суперечливість «Основних напрямів стабілізації народного господарства й переходу до ринкової економіки», прийнятих Верховною Радою СРСР, очевидна. А тут ще й численні популістські непрофесіональні й некваліфіковані заяви, які наводнили телеекрани і сторінки газет.

Потрібно прямо сказати: сьогодні іде інтенсивна обробка людей ринковими «страхами», щоб заручитися їх підтримкою в боротьбі з тими, хто прагне реально сприяти об'єктивному процесові переходу до нових економічних відносин.

Наслідком переходу до ринку видаються всі негативні процеси, пов'язані зі зруйнуванням господарських зв'язків, численними огріхами керівництва країни, яке прийняло низку помилкових рішень, що призвело до інфляції, знецінення карбованця, порожніх полиць крамниць тощо. Ототожнюють з ринком і хаосні явища, різке падіння дисципліни праці й виробництва, викликані могутнім потоком мітингової демократії.

Не беручи на себе сміливість зробити висновок про те, чи свідомо вводяться в оману люди чи це наслідок некомпетентності деяких авторів, вважаю за необхідне констатувати неприпустимість популістських спотворень сутності справи.

Важливість і складність питання вимагає глибокої, не тільки професіональної, але й державної, громадянської відповідальності від усіх, хто вважає, що він має право брати активну участь у дискусії з цієї архіважливої, глибокої й багатогранної економічної проблеми. Тут неприпустимо підміняти нерозуміння й недостатню особисту економічну кваліфікацію популістськими словосполученнями, амбіційозними безапеляційними заявами, підтасовкою тенденційних доведень. Неприпустимо також «підспудні» політичні мотиви ставити над економічною аргументацією й будувати систему позаекономічних доведень, спрямованих на нагнітання ситуації, начебто неминучих негативних наслідків тієї чи іншої концепції переходу до ринку, розвитку підприємництва, в тому числі і у приватному секторі, роздержавлення і приватизації власності, грошової реформи й переходу до національних грошей тощо.

На жаль, в деяких газетних публікаціях, радіо- і телевиступах окремих високопоставлених урядових чиновників та вчених з великою кількістю наукових регалій останнім часом простежується серйозний тиск на населення й депутатів різних рівнів через популістське паплюження української програми переходу до ринкових відносин, розробленої під керівництвом нинішнього Голови Ради Міністрів республіки В. Фокіна й голови постійної Комісії Верховної Ради УРСР з економічної реформи і управління народним господарством В. Пилипчука. При цьому особливих нападок зазнають заходи, пов'язані зі стабілізацією економіки й, насамперед, щодо можливого введення нової грошової одиниці.

Чого варті, наприклад, заяви про те, що заміна грошей, грошова реформа не можуть зупинити «загального зростання цін» і мають «суто політичну природу». Чи: «введення нових грошей — це виключно атрибут державності й суверенітету України», а «українська програма переслідує лише мету захисту внутрішнього ринку». Це, як мінімум, непрофесіональне тенденційне перемикування основних ідей програми з повним ігноруванням економічної природи кризового стану, що склався в країні.

Хіба можна не брати до уваги, що на споживчому ринку грошей у покупців в декілька разів більше, ніж товарної маси? Хіба можна всерйоз говорити про стабілізацію економіки, про перехід до ринку, про подолання інфляції в таких умовах? Хіба можна серйозно розмірковувати про якісь заходи (які, до речі, пропонується проводити командно-адміністративними методами), що начебто приведуть до різкого збільшення виробництва товарів для споживчого ринку? Таких запитань можна було б задавати ще багато. Головне в тому, що опоненти української програми переходу до ринку й не пробують відповідати на них. Вони йдуть іншим шляхом, добираючи тільки негативні аргументи.

Як головна й загальна висувається теза, що грошова реформа з введенням нової грошової одиниці — це, мовляв, акт політизованого характеру, який начебто не тільки не змінить нову грошову одиницю, а, навпаки, зробить її ще більш інфляційною щодо діючої нині. Але навіть спроб довести настільки важливе положення не виявлено. Навряд чи може бути аргументом політизований, позаекономічний висновок, що грошова реформа за запропонованою схемою призведе до розриву «народів, які мають спільне коріння, пов'язані спільністю культури, історичною долею, людськими контактами, економікою». Використовується також модна останнім часом теза про «єдиний економічий загальносоюзний простір».

Та, по-перше, зовсім неприпустимо ототожнювати економічний простір з економічним суверенітетом держав. Навпаки, суверенні держави лише тоді можуть бути дійсно економічно самостійними, коли вони не обмежені економічними контурами. Адже ні в кого не виникає думки, що економічний простір процвітаючої Швейцарії чи Люксембургу визначається територіальними кордонами цих держав. Економічний простір повинен прагнути до безмежності.

По-друге, неприпустимо грати на почуттях людей, залякуючи їх «розривом зв'язків з усіма союзними республіками в усіх аспектах єдиного співіснування, що історично склалося». Идеться лише про те, щоб економічні відносини будувати не на основі адміністративно-командних розпоряджень Центру, а на новій діловій, взаємовигідній, договірній основі. Такі відносини не тільки не розірвуть спільності народів Союзу, а, навпаки, зміцнять її, дадуть новий імпульс розвиткові. До речі, саме про це свідчить нова політика уряду України та інших республік, які уклали між собою двосторонні договори про співробітництво й ринкові економічні (договірні) відносини.

І саме в такому аспекті мусить формуватися Союзний договір, яким економічні зв'язки республік між собою повинні декларуватися як основа зміцнення Союзу. Декларування ж окремих функцій Центрові має бути добровільним і взаємовигідним як в економічному, так і в політичних аспектах. При цьому ні про яке протиставлення, відокремлення і роз'єднання не може бути й мови.

По-трете, сьогодні на Україні щорічно на кожний карбованець споживчих товарів і послуг припадає не менш ніж 2,5 карбованця грошових знаків (з урахуванням накопичених у населення коштів). Це виходить, що наш карбованець практично «коштує» не більш ніж сорок копійок. І з цим не мають права не рахуватися всі ті, хто розмірковує, особливо вголос, перед багатомільйонною аудиторією, про ринкові відносини, стабілізацію економіки, перспективи поліпшення життя народу. Без кардинального розв'язання цієї проблеми будь-які заяви і пропозиції пусті. Вони вводять в оману. Саме тому в українській програмі як головний стабілізаційний захід пропонується розв'язати проблему підвищення реальної «вартості» грошової одиниці.

Теоретично тут є кілька способів. Та про це згодом. Зараз же хочеться наголосити, що кардинальне розв'язання проблеми бачиться в грошовій реформі (до речі, як ви очевидно зрозуміли, вона вже почалася, правда, не баченим у світі «тихим» способом).

Не можна не відреагувати й на неграмотну тезу про те, що нові гроші призведуть до нового витка інфляції. Адже у програмі обгрунтовується заходи, щоб грошова одиниця відповідала своєму номіналові, тобто на кожну її одиницю припадало не менше одиниці товару. І природно, така грошова одиниця не може бути в принципі інфляційною відносно карбованця, що нині діє. Гадаємо, це зрозуміло навіть школярам. Тому ми відкидаємо подібні зроблені на замовлення популістські аргументи.

По-четверте, чи може, як стверджують деякі вчені, грошова реформа призвести до загального зростання цін? Уявіть собі, що на ринку в продавців така сама сума товарів, як і в кишені покупців. А продавець зацікавлений реалізувати свій товар. Ціна ж його, як відомо, визначається платоспроможним попитом покупця. А попит збалансовано з товарною масою, пропозицією. Не можуть (і, природно, не будуть!) в цих умовах ціни мати тенденцію до підвищення. Розмірковування про небезпеку, яка нас чекає, безгрунтовні. Більше того, ми переконані, що саме в цих

умовах можна серйозно говорит
ни. Саме така концепція заклад
ку програму переходу до ринку.
По-п'яте, всім відомо про ту ск
туру виробництва, яку сформув
союзні міністерства й відомства,
кож, що внаслідок цього одна
країн світу не в змозі нагодуват
громадян. Розуміючи це й не м

Чи потрібна Україні своя валюта?

ті заперечувати чи виправдовуват
деякі спеціалісти бачать вихід у
заходах щодо структурної пере
го господарства. Це, як мінімум
ка. Будь-які структурні зміни,
жуть бути наслідком дії, роботи
ної системи, її механізмів. Т
програмою переходу до ринку п
рез державний протекціонізм та
ходи створити такі умови, за я
ники будуть зацікавлені в розв
товарів народного споживання т
яльності, спрямованих на насич
ринку, поліпшення життя л...
По-шосте, як одну з пере...
грошей на Україні деякі спеціал
безпечення їх золотом, дорогоц
дою валютою. А оскільки респу
має достатньої кількості твердо
і аргументується недоцільність
мо деякі роз'яснення авторам п
ту. Всі цивілізовані країни ще кі
ків тому відмовилися від золот
своїх валют. Таким забезпеченн
лото, а товарна маса, збалансо
Зрозуміло, що найвигідніша
час позиція — безвідповідально
зуміло також, що позиція, яка
поки вестимуться різні дискусії
«угорі», в Центрі хтось
призведе лише до поглибл
до цілком передбачуваних екон
них та й політичних наслідків.

Що показує ... або Порада ... рабина

Тому пропоную аналітичний
стабілізації економіки. Водночас
зане раніше, сказане далі, по
кликом «вогню на себе». І що
неможливо навести всі обгрун
й відповісти на всі можливі зап
щоб це зрозуміли й читачі, і
ненти.
Повернімося до можливих ва
ції економіки, нормалізації гро
кілька. Більшість пророблялася
ки української програми перехо
мо разом зробимо їх аналіз. Та
ніше розглянемо стан проблеми.
Ринкова економіка, до якої
йти, визнає тільки одні ціни —
ціни, які балансують попит і
ринку характерний стан загаль

РИНОК І ГРОШ

Чи потрібна Україні своя валюта?

зведе до розриву «народів, які мають спільне коріння, пов'язані спільністю культури, історичною долею, людськими контактами, економікою». Використовується також модна останнім часом теза про «єдиний економічний загальносоюзний простір».

Та, по-перше, зовсім неприпустимо ототожнювати економічний простір з економічним суверенітетом держав. Навпаки, суверенні держави лише тоді можуть бути дійсно економічно самостійними, коли вони не обмежені економічними контурами. Адже ні в кого не виникає думки, що економічний простір процвітаючої Швейцарії чи Люксембургу визначається територіальними кордонами цих держав. Економічний простір повинен прагнути до безмежності.

По-друге, неприпустимо грати на почуттях людей, залякуючи їх «розривом зв'язків з усіма союзними республіками в усіх аспектах єдиного співіснування, що історично склалося». Ідеться лише про те, щоб економічні відносини будувати не на основі адміністративно-командних розпоряджень Центру, а на новій діловій, взаємовигідній, договірній основі. Такі відносини не тільки не розірвуть спільності народів Союзу, а, навпаки, зміцнять її, дадуть новий імпульс розвиткові. До речі, саме про це свідчить нова політика уряду України та інших республік, які уклали між собою двосторонні договори про співробітництво й ринкові економічні (договірні) відносини.

І саме в такому аспекті мусить формуватися Союзний договір, яким економічні зв'язки республік між собою повинні декларуватися як основа зміцнення Союзу. Декларування ж окремих функцій Центрові має бути добровільним і взаємовигідним як в економічному, так і в політичному аспектах. При цьому ні про яке протиставлення, відокремлення і роз'єднання не може бути й мови.

По-третє, сьогодні на Україні щорічно на кожний карбованець споживчих товарів і послуг припадає не менш ніж 2,5 карбованця грошових знаків (з урахуванням накопичених у населення коштів). Це виходить, що наш карбованець практично «коштує» не більш ніж сорок копійок. І з цим не мають права не рахуватися всі ті, хто розмірковує, особливо вголос, перед багатомільйонною аудиторією, про ринкові відносини, стабілізацію економіки, перспективи поліпшення життя народу. Без кардинального розв'язання цієї проблеми будь-які заяви і пропозиції пусті. Вони вводять в оману. Саме тому в українській програмі як головний стабілізаційний захід пропонується розв'язати проблему підвищення реальної «вартості» грошової одиниці.

Теоретично тут є кілька способів. Та про це згодом. Зараз же хочеться наголосити, що кардинальне розв'язання проблеми бачиться в грошовій реформі (до речі, як ви очевидно зрозуміли, вона вже почалася, правда, не баченим у світі «тихим» способом).

Не можна не відреагувати й на неграмотну тезу про те, що нові гроші призведуть до нового витка інфляції. Адже у програмі обгрунтовуються заходи, щоб грошова одиниця відповідала своєму номіналові, тобто на кожну її одиницю припадало не менше одиниці товару. І природно, така грошова одиниця не може бути в принципі інфляційною відносно карбованця, що нині діє. Гадаємо, це зрозуміло навіть школярам. Тому ми відкидаємо подібні зроблені на замовлення популістські аргументи.

По-четверте, чи може, як стверджують деякі вчені, грошова реформа призвести до загального зростання цін? Уявіть собі, що на ринку в продавців така сама сума товарів, як і в кишені покупців. А продавець зацікавлений реалізувати свій товар. Ціна ж його, як відомо, визначається платоспроможним попитом покупця. А попит збалансовано з товарною масою, пропозицією. Не можуть (і, природно, не будуть!) в цих умовах ціни мати тенденцію до підвищення. Розмірковування про небезпеку, яка нас чекає, безгрунтовні. Більше того, ми переконані, що саме в цих

умовах можна серйозно говорити про вільні ціни. Саме така концепція закладена в українську програму переходу до ринку.

По-п'яте, всім відомо про ту скособочену структуру виробництва, яку сформували на Україні союзні міністерства й відомства. Усім відомо також, що внаслідок цього одна з найбагатших країн світу не в змозі нагодувати й одягти своїх громадян. Розуміючи це й не маючи можливості заперечувати чи виправдовувати таке становище, деякі спеціалісти бачать вихід у централізованих заходах щодо структурної перебудови народного господарства. Це, як мінімум, глибока помилка. Будь-які структурні зміни, перетворення можуть бути наслідком дії, роботи певної економічної системи, її механізмів. Тому українською програмою переходу до ринку передбачається через державний протекціонізм та інші ринкові заходи створити такі умови, за яких товаровиробники будуть зацікавлені в розвитку виробництва товарів народного споживання та інших сфер діяльності, спрямованих на насичення споживчого ринку, поліпшення життя людей.

По-шосте, як одну з перешкод введення власних грошей на Україні деякі спеціалісти вважають забезпечення їх золотом, дорогоцінностями, твердою валютою. А оскільки республіка, мовляв, не має достатньої кількості твердої валюти, то цим і аргументується недоцільність їх уведення. Дамо деякі роз'яснення авторам подібного аргументу. Всі цивілізовані країни ще кілька десятків років тому відмовилися від золотого забезпечення своїх валют. Таким забезпеченням є тепер не золото, а товарна маса, збалансована з грошима.

Зрозуміло, що найвигідніша в наш складний час позиція — безвідповідально опонувати. І зрозуміло також, що позиція, яка уповає на те, що поки вестимуться різні дискусії й розмови, там, «угорі», в Центрі хтось щось розв'яже, призведе лише до поглиблення кризи і до цілком передбачуваних економічних, соціальних та й політичних наслідків.

Що показує аналіз, або Порада старого рабина

Тому пропоную аналітичний зріз заходів щодо стабілізації економіки. Водночас розумію, що сказане раніше, сказане далі, по суті справи, є викликом «вогню на себе». І що в газетній статті неможливо навести всі обгрунтовані аргументи й відповісти на всі можливі запитання. Хочеться, щоб це зрозуміли й читачі, і серед них і опоненти.

Повернімося до можливих варіантів стабілізації економіки, нормалізації грошового обігу. Їх кілька. Більшість проблялася під час розробки української програми переходу до ринку. Нумо разом зробимо їх аналіз. Та спочатку детальніше розглянемо стан проблеми.

Ринкова економіка, до якої ми хочемо перейти, визнає тільки одні ціни — ціни рівноваги, ціни, які балансують попит і пропозицію. Для ринку характерний стан загальної рівноваги: сума цін товарів збігається з кількістю грошей, які претендують на їх придбання. Що ж ми маємо на терезах споживчого ринку республіки?

Оцінимо спочатку претендента на отоварювання — гроші. Тепер можна виділити три джерела їх надходження на споживчий ринок республіки. Перше — поточні доходи, тобто заробітна плата, пенсії, стипендії та ін. Друге — грошові накопичення на банківських рахунках, у страхових полісах, сертифікатах, «панчосі». Третє — надходження грошей з інших республік (не забуваймо і про вивезення в інші республіки). Всі три джерела фонтанують на споживчий ринок до 240—250 мільярдів карбованців на рік.

А як з товарною масою? У цінах, що діяли на початок реформи, разом з побутовими послугами вона оцінювалася в республіці менше, ніж на 90 мільярдів карбованців. Іншими словами, за кожним карбованцем товару «полює» понад 2,5 карбованця грошей. За рік на споживчому ринку реально отоварюється природно тільки 90 мільярдів карбованців (це, до речі, на 25—30 відсотків менше від поточних грошових надходжень, з урахуванням їх ввезення). Решту грошей, по суті, блоковано, за них нічого не можна купити (в стабільних державних цінах). Вони начебто є, і начебто немає. Зараз мало хто тішить себе підрахунками грошей у банку. Всі прагнуть їх позбутися, отоварити. Тому нічого дивуватися, що в економічних відносинах зникає відомий нам посередник — гроші. Ви пробували зупинити в місті власника легкового автомобіля? Не зупиняється? Тоді даю безплатну рекомендацію: «голосуйте» не карбованцем, а візьміть у руку палку ковбаси чи пляшку горілки. Гарантую позитивний результат.

Нагадаю, що в ринковій системі кількість грошей і товарна маса мають бути близькими за своїм значенням. У нас же кількакратне розходження.

Перший варіант виходу з ситуації. Вся товарна маса ділиться по картках. Зрозуміло, що можна поділити не більше, ніж ті самі 90 мільярдів карбованців, оскільки товарно забезпечена лише ця сума. Решту грошей, таким чином, відрізано від ринку, блоковано. Що ж тут хорошого?! Є тут ще одна небезпека, яку багато хто не хоче бачити. Для введення карткової системи потрібно створювати на низовому рівні потужну систему органів для розподілу між населенням споживчих товарів. А чи потрібно контролювати правильність їх розподілу цими низовими органами? Безумовно. Виходить, таким чином, ще й контрольні органи. А останні хіба не треба контролювати? Помітили, до чого ми прийшли? До знайомої нам піраміди, класичного варіанту економічного устрою суспільства, яке ми завжди мали й від якого нарешті хочемо піти. На вершині піраміди виявився Найголовніший. Його влада безмежна, бо він — Головний розподільник.

Природно, такий спосіб дій — не ринковий. Ринку в такому разі нам не бачити.

Другий варіант. Нам не вистачає для збалансування ринку товарів більш ніж на 150 мільярдів карбованців. Давайте збільшимо їх випуск на таку саму суму. Начебто гарний вихід. Навіть дуже. Та навряд чи можна серйозно говорити про швидке зростання маси товарів споживчого ринку в 2,5—3 рази. Пригадайте, скільки рішень приймалося останнього десятиріччя з питання виробництва товарів народного споживання? А зрушень мало. Крім того, даний варіант також передбачає командно-адміністративний спосіб розв'язання проблеми, та й за випуск споживчих товарів потрібно зарплату платити, тобто зростає і грошова маса. Отож цей спосіб — також не реальний.

Третій варіант. Можна використати суто ринковий тип розв'язання проблеми — «відпустити» ціни, перейти до вільних [...] оцінка товарної маси не[...] зростуть. Товарів буде с[...] за них доведеться в кіль[...]

Можна ціни не відпус[...] німати. можна при цьому [...] населенню витрати, викли[...] рахунок бюджету. Та дл[...] перше, мати неінфляційн[...] а, по-друге, гарантії рів[...] обсягів компенсаційних [...] сьогодні в нас немає.

Нам відома пропаганда [...] так званої теорії «згасак[...] з газетних публікацій сті[...] нізм індексації доходів н[...] фляційну спіраль, яку по[...] вувати. Але саме вона [...] приведе до врівноважен[...] згасне». «Гасити» інфля[...] «гальмуванням», яке «д[...] ням зростання заробітної [...] ня колективних договорів [...] ного боку «індексація», з[...] я». Абсурд! Не кажучи [...] ві в цьому разі байдуже: [...] дає на плечі народу. Де [...] стабілізації грошей, рівно[...] переходу до ринку, полі[...]

Останнім часом все ча[...] основної маси народу ста[...] було, що просвітку не ви[...] ників країни — пусті сло[...] зати, що ці думки оволо[...] кількістю людей. І, по су[...] бо основані на незаперечн[...]

Складається ситуація, [...] ли рабин порадив своєм[...] жив з величеною сім'єю[...] привести в дім козу. Тоді [...] лив козу вивести. І бідн[...] те, що тепер, без кози, ві[...] но жилося раніше.

Можна ототожнювати [...] життя, як «життя з козою[...] повернення до попередніх[...]

Думаємо, що саме цим [...] ходів центральної влади, [...] лення централізації в е[...] мову від усіх варіантів [...] ринку, пов'язаних з роз[...] в різноманітних формах в[...]

Купони— [...] перший [...]

Українська програма с[...] чити на першому етапі [...] одиниці як основи стабі[...] — єдиної умови реально[...]

Для цього пропонуєт[...] ку інфляційну, не забезп[...] грошей.

Ми не бачимо іншого [...] кардинальної проблеми, [...] ня грошової реформи з [...] ням" на певний час труд[...] пичень населення. До [...] картки споживача. При ц[...] купони — захід тимчасо[...] на захист внутрішнього [...] грошей і вивезення това[...] сованих з товарною масо[...] публіки. Іншими словами,[...] з трьох джерел (про них [...] ження на споживчий ринок[...]

Разом з тим купони—[...] —антиринковий) механізм[...] виток підприємництва, а [...] їх суми над масою това[...] самий інфляційний хара[...] в ситуації, що склалася[...] реальний засіб для поліп[...] чому ринку. Справедливо[...] тувати, що перші кроки [...] вплинули на забезпечен[...] першої необхідності.

Програма передбачає [...] грошової реформи забез[...] хисту населення через г[...] корзини» в межах мініма[...] жету з твердими держав[...] харчування та інші това[...] Все, що поза межами «[...] даватися й купуватися за[...]

ГОЛОС України

ма цін товарів збігається з кількістю грошей, які претендують на їх придбання. Що ж ми маємо на терезах споживчого ринку республіки?

Оцінимо спочатку претендента на отоварювання — гроші. Тепер можна виділити три джерела їх надходження на споживчий ринок республіки. Перше — поточні доходи, тобто заробітна плата, пенсії, стипендії та ін. Друге — грошові накопичення на банківських рахунках, у страхових полісах, сертифікатах, «панчосі». Третє — надходження грошей з інших республік (не забуваймо і про вивезення в інші республіки). Всі три джерела фонтанують на споживчий ринок до 240—250 мільярдів карбованців на рік.

А як з товарною масою? У цінах, що діяли на початок реформи, разом з побутовими послугами вона оцінювалася в республіці менше, ніж на 90 мільярдів карбованців. Іншими словами, за кожним карбованцем товару «полює» понад 2,5 карбованця грошей. За рік на споживчому ринку реально отоварюється природно тільки 90 мільярдів карбованців (це, до речі, на 25—30 відсотків менше від поточних грошових надходжень, з урахуванням їх ввезення). Решту грошей, по суті, блоковано, за них нічого не можна купити (в стабільних державних цінах). Вони начебто є, і начебто немає. Зараз мало хто тішить себе підрахунками грошей у банку. Всі прагнуть їх позбутися, отоварити. Тому нічого дивуватися, що в економічних відносинах зникає відомий нам посередник — гроші. Ви пробували зупинити в місті власника легкового автомобіля? Не зупиняється? Тоді даю безплатну рекомендацію: «голосуйте» не карбованцем, а візьміть у руку палку ковбаси чи пляшку горілки. Гарантую позитивний результат.

Нагадаю, що в ринковій системі кількість грошей і товарна маса мають бути близькими за своїм значенням. У нас же кількакратне розходження.

ціни, перейти до вільних ринкових цін. Грошова оцінка товарної маси негайно підніметься. Ціни зростуть. Товарів буде стільки ж, але платити за них доведеться в кілька разів дорожче.

Можна ціни не відпускати, а директивно піднімати. можна при цьому компенсувати частині населення витрати, викликані зростанням цін за рахунок бюджету. Та для цього необхідно, по-перше, мати неінфляційні джерела компенсації, а, по-друге, гарантії рівноваги зростання ціни і обсягів компенсаційних виплат. Цих двох умов сьогодні в нас немає.

Нам відома пропаганда деякими економістами так званої теорії «згасаючої інфляції». В одній з газетних публікацій стверджується, що «механізм індексації доходів населення розкрутить інфляційну спіраль, яку потрібно буде пригальмовувати. Але саме вона в остаточному підсумку приведе до врівноваження цін і прибутку — і згасне». «Гасити» інфляцію пропонується її «гальмуванням», яке «досягається стримуванням зростання заробітної плати під час укладення колективних договорів». Ви бачите, що з одного боку «індексація», з іншого — «стримування». Абсурд! Не кажучи вже про те, що державі в цьому разі байдуже: вона всі біди перекладає на плечі народу. Де ж вихід? Як добитися стабілізації грошей, рівноваги — основних умов переходу до ринку, поліпшення життя народу.

Останнім часом все частіше чуємо, що життя основної маси народу стало значно гіршим, ніж було, що просвітку не видно, що обіцянки керівників країни — пусті слова, Потрібно прямо сказати, що ці думки оволодівають все більшою кількістю людей. І, по суті, — вони правильні, бо основані на незаперечних фактах.

Складається ситуація, як у відомій притчі, коли рабин порадив своєму парафіянинові, який жив з величезною сім'єю в малюсінькій кімнаті, привести в дім козу. Тоді через певний час дозволив козу вивести. І бідняк дякував рабинові за те, що тепер, без кози, він відчував, як прекрасно жилося раніше.

Можна ототожнювати останні роки нашого життя, як «життя з козою». І багато хто мріє про повернення до попередніх «безкозих» часів.

Думаємо, що саме цим пояснюється багато заходів центральної влади, спрямованих на посилення централізації в економіці, негласну відмову від усіх варіантів програм переходу до ринку, пов'язаних з розвитком підприємництва в різноманітних формах вияву.

Адже ціни визначаються платоспроможним попитом, а він формується поточними прибутками, збалансованими з товарною масою ринку, Тому небезпеки зростання цін практично немає. Не може продавець «заламати» ціну за свій товар, заздалегідь знаючи, що покупець не в змозі його купити.

Передбачається також дозволити «розблокувати» свої заощадження тим, у кого прибутки на члена сім'ї нижчі від середньодушового рівня прибутків по республіці. Насамперед це — пенсіонери, студенти, багатодітні й мало забезпечені сім'ї та ін.

Такий підхід створить умови, коли нова грошова одиниця відповідатиме своєму номіналові, виходячи з її товарної забезпеченості. Іншими словами, її реальна купівельна здатність відносно карбованця, що діє нині, підвищиться у 2,5 раза.

За таких умов поточні прибутки населення будуть цілком достатні для нормального рівня життя.

Наші біди—наслідок величезного переважання грошей над товарною масою, їх зосередження в руках окремої нечисленної групи населення.

Як зазначалося раніше, на споживчий ринок республіки виробляється на 90 мільярдів карбованців товарів і послуг. Це означає, що середньодушовий споживчий бюджет становить 1800 карбованців на рік. Це — у твердих цінах. Якщо врахувати реальну «вартість» карбованця (у 2,5 раза вищу від теперішньої), то це не набагато нижче, ніж у багатьох країнах світу.

Хотілося б підкреслити, що реформа одномоментно блокувала б тіньову економіку з її ділками та їхніми мільйонами. Адже на ринок працюватимуть тільки знову зароблені нові гроші. Вся сила «тіньовиків» — нечесно зароблені гроші — автоматично вийдуть з гри.

Зрозуміло, що певний збиток матимуть і ті, хто накопичив (в основному через неможливість дістати необхідні товари) трудові заощадження. Але ж нові прибутки дадуть можливість жити нормально й без збережень. Крім того, програмою передбачено комплекс реальних заходів щодо розблокування заощаджень протягом 3—4 років. Надалі будь-які витрати, які не потребують випуску на ринок додаткових, незбалансованих з товарною масою, грошей не обмежуються. Тобто придбай роздержавлене майно, акції, інші цінні папери, квартири, дорогі товари тощо. І цінні папери, які знаходяться в населення, продовжують свою дію, але вже в нових грошах. Потрібно буде також обумовити перелік екстраординарних ситуацій (весілля, похорони та ін.), в разі яких дозволяється розблокування фіксованої суми заощаджень, але вже в нових грошах. І, нарешті, останній аргумент — безперечний збиток населенню під час проведення грошової реформи з механізмами «блокування і розблокування» накопичень є мінімальним порівняно з усіма іншими варіантами, описаними вище.

Іншого виходу з кризи, крім заходів щодо зближення грошової маси з товарною, не існує. І розуміючи це, центр почав формувати цей процес. Вирвані окремі елементи з різних варіантів, але схема розв'язання задачі знову не комплексна. Її позитивний результат досить проблематичний.

Заміна великих купюр і несміливе блокування заощаджень навряд чи дадуть відчутні для нас результати. Більше того, сьогодні кожний вкладник прагнутиме забрати свої 500 карбованців у місяць. Бо надійніше мати свої заощадження на руках. Їх можна вкласти в цінності й поточні витрати. Тім більше, що більша частина населення живе з ринку, ціни зростають самі собою, та й держава ось-ось їх підніме. Люди ж розуміють, що іншого виходу немає, щоб хоч якось підняти вартість товарної маси, наблизити до грошової. Цей захід неминучий, він і його наслідки описані вище в одному з варіантів.

Помножте 500 карбованців на дванадцять місяців за рік і на 50 мільйонів вкладників. Навіть якщо десята їхня частина вилучить свої вклади, уявіть, як на це може відреагувати ринок. Тільки зростанням цін.

Саме тому український уряд робить все можливе для винайдення джерел компенсації населенню зростання цін, але бюджет республіки не безмежний. А компенсація за рахунок додаткових грошей, не забезпечених товаром, є лише новий виток інфляції.

Багато закидів у опонентів викликало положення програми про можливе введення на Україні власної грошової одиниці. Про це вже говорилося. Хочеться наголосити, що така необхідність може виникнути тільки в разі відмови Центру від грошової реформи з відповідними механізмами. Або в разі відсутності реальної іншої програми виходу з кризи, стабілізації економіки й дійових заходів у справі переходу до ринку. Поки такої програми у Центру немає.

У комплексі проблем, розроблених в українській програмі, є заходи й щодо роздержавлення власності, й щодо перетворення фінансово-бюджетної й банківської систем, й щодо реальної оцінки вартості проведення грошової реформи, й щодо інших питань, пов'язаних з реалізацією Декларації про суверенітет України.

…І ГРОШІ

Перший варіант виходу з ситуації. Вся товарна маса ділиться по картках. Зрозуміло, що можна поділити не більше, ніж ті самі 90 мільярдів карбованців, оскільки товарно забезпечена лише ця сума. Решту грошей, таким чином, відрізано від ринку, блоковано. Що ж тут хорошого? Є тут ще одна небезпека, яку багато хто не хоче бачити. Для введення карткової системи потрібно створювати на низовому рівні потужну систему органів для розподілу між населенням споживчих товарів. А чи потрібно контролювати правильність їх розподілу цими низовими органами? Безумовно. Виходить, таким чином, ще й контрольні органи. А останні хіба не треба контролювати? Помітили, до чого ми прийшли? До знайомої нам піраміди, класичного варіанту економічного устрою суспільства, яке ми завжди мали й від якого нарешті хочемо піти. На вершині піраміди виявився Найголовніший. Його влада безмежна, бо він — Головний розподільник.

Природно, такий спосіб дій — не ринковий. Ринку в такому разі нам не бачити.

Другий варіант. Нам не вистачає для збалансування ринку товарів більш ніж на 150 мільярдів карбованців. Давайте збільшимо їх випуск на таку саму суму. Начебто гарний вихід. Навіть дуже. Та навряд чи можна серйозно говорити про швидке зростання маси товарів споживчого ринку в 2,5—3 рази. Пригадайте, скільки рішень приймалося останнього десятиріччя з питання виробництва товарів народного споживання? А зрушень мало. Крім того, даний варіант також передбачає командно-адміністративний спосіб розв'язання проблеми, та й за випуск споживчих товарів потрібно зарплату платити, тобто зростає і грошова маса. Отож цей спосіб — також не реальний.

Третій варіант. Можна використати суто ринковий тип розв'язання проблеми — «відпустити»

Купони — тільки перший крок?

Українська програма ставить за мету забезпечити на першому етапі стабілізацію грошової одиниці як основи стабілізації всієї економіки — єдиної умови реального переходу до ринку.

Для цього пропонувалося «відрубати» від ринку інфляційну, не забезпечену товаром, частину грошей.

Ми не бачимо іншого способу розв'язання цієї кардинальної проблеми, крім як через проведення грошової реформи з одночасним «блокуванням» на певний час трудових і нетрудових накопичень населення. До її проведення вводяться картки споживача. При цьому треба розуміти, що купони — захід тимчасовий, спрямований лише на захист внутрішнього ринку як від ввезення грошей і вивезення товарів, так і від незбалансованих з товарною масою грошей населення республіки. Іншими словами, вони перекривають два з трьох джерел (про них йшлося раніше) надходження на споживчий ринок грошових знаків.

Разом з тим купони—позаринковий (а точніше —антиринковий) механізм. Вони стримують розвиток підприємництва, а в умовах перевищення їх суми над масою товару можуть мати такий самий інфляційний характер, як і гроші. Однак в ситуації, що склалася, цей захід безперечно реальний засіб для поліпшення справ на споживчому ринку. Справедливості ради варто констатувати, що перші кроки «купонізації» позитивно вплинули на забезпечення населення товарами першої необхідності.

Програма передбачає поряд з проведенням грошової реформи забезпечення соціального захисту населення через гарантування «споживчої корзини» в межах мінімального споживчого бюджету з твердими державними цінами на продукти харчування та інші товари першої необхідності. Все, що поза межами «корзини», повинно продаватися й купуватися за вільними цінами.

РІКА ЧИ СТІЧНА КАНАВА?

Карта Донецької області в кабінеті О. Семнохіна, голови постійної комісії обласної Ради народних депутатів з охорони природи і раціонального використання природних ресурсів, привернула мою увагу тим, що була без адмінподілу. Звичайна, туристична. Подумалося: а навіщо така? Олександр Вікторович помітив подив і охоче пояснив:

— Такої не побачите в жодній комісії. Всі користуються традиційними, з чіткими межами районів та колгоспів, радгоспів. Наша ж комісія має свої, так би мовити, екологічні міркування, особливо щодо проблем малих річок.

Отож у постійної комісії виникла ідея: поділ області має бути не стільки адміністративним, скільки екологічним — за межами природних вододілів.

Погодьтесь, переконував голова комісії, що люди, які проживають у басейнах донецьких рік, п'ють одну й ту ж воду. Незалежно від національних ознак і політичних переконань. Вода ж потрібна всім. Без води, як у пісні...

— Інша справа, що доводиться пити!

— Згоден. Треба наводити цифри, щоб підтвердити уїдливий зміст вашої репліки? Усе ж скажу, що в 1990 році відхилення якості питної води за бактеріологічним параметром становило 5,3 відсотка, за хімічним — 8,5. Це порівняно незначні зміни щодо гранично допустимих норм.

— Еге ж, тому нехай це буде не просто адміністративний, а природно-адміністративний поділ зі своїм середовищем існування тварин, рослин, в яке органічно вписується діяльність людини.

Думаю, що комісія не береться створювати такі природно-адміністративні одиниці, адже на території області майже 200 водотоків. До речі, вони досить мізерні. У нас немає й десяти річок довжиною понад сто кілометрів. Сенс у тому, щоб у кожному, навіть найменшому, природному районі взяти під найсуворіший контроль оцю діяльність людини, яка перетворила нашу природу в навколишнє середовище. А його, на відміну від матінки-природи, справді вже треба захищати, охороняти, відроджувати. Що завгодно робити, аби не губити. Куди вже далі...

У мене, наприклад, завжди виникає сумнів щодо здорового глузду тих, хто хлюпається у водах Кальміусу, Кальчику, Кринки, Міусу, Грузької. Тільки нехай не ображаються завзяті любителі купання. Їх можна зрозуміти: непросто нині поразкошувати у кришталевих водах, а в спеку охолонути ж треба. А ось у тій же Грузькій навіть одчайдухів не побачиш. Таке «чудове» в неї намисто: металургійний комбінат імені Кірова, труболиварний завод імені Куйбишева, коксохімзавод, шахти «Чайкіне», «Жовтнева», імені Батова.

— Ріка перетворилась у стічну канаву Макіївки, — зітхнув О. Семиохін. — У донному її мулі і ртуть, і фенол. Та що завгодно! Грузька міліє, очерет заростає. Дивно, як ще він там росте! А в ній же колись і рибу гарну ловили, і купалися з радістю.

Та хіба одна Грузька така? За оцінкою спеціалістів, у Буланівці вже й у гадці немає, як вони висловлюються, іхтіофауни. Ось вам і згубний вплив Єнакієвого. На зграні загибелі Корсунь, Кринка...

Тому на засіданні постійної комісії і народилась пропозиція — по кожному річковому басейну скласти карти із занесенням до них усіх забруднювачів і на цій основі створити цільову програму порятунку Донецької області. Як з блакитного струмочка починається річка, так із оздоровлення найменшого джерельця треба братися за реанімацію Азовського моря, у басейні якого ми живемо.

— Олександре Вікторовичу, екологічну ідею природно-адміністративного поділу я зрозумів. Не згуби, а збережи, примнож. Цьому що ж, підпорядковане й адміністративне навантаження? Яким чином?

— Ну, звичайно. Адже зараз у наших рік просто немає справжнього сумлінного господаря, який би щиро вболівав за їх долю. Тисячоліттями ж люди остерігалися, більше того, навіть думки не мали розорювати ґрунт за десятки метрів до води, щоб трав'янистий покрів беріг річку від замулювання. Елементарно, кажете? А наші рідні колгоспи, радгоспи, учені агрономи, технологи полів чомусь забули цю прописну істину, гонять плуг урівень з водою. Потрібна, бачте, оранка. До того ж гублять зелені насадження.

Як приклад — ріка Кальміус. Якщо в минулі роки оброблявся лише правий берег, то тепер взялися й за лівий. А що — і картопельки, й іншої городинки хочеться. Ради Бога! Тільки з тямою треба все робити. Паводки, зливи змивають ґрунт у річку, а вона, бідна, міліє, заростає. Ще десяток таких років — і недовго жити добрій пам'яті судноплавного на світанні клятого капіталізму Кальміусу. У назвах лише палаців, мікрорайонів та кооперативів (чи надовго?) залишиться. Пробачте за ностальгічне, але ж які річки, судячи з літературних пам'яток, були в нашому краї! Ну хоч би та ж Каяла, оспівана у «Слові о полку Ігоревім», на берегах якої зійшлося в борні руське військо з непосидющими половцями. Правда, цю історичну подію приписують і Міусу, і тому ж Кальміусу, Кальчику, Сухим Ялам, Мокрим Ялам, — усі вони зобов'язані кореню слова Ка-Яли, або Каяли. А в річці Бик, чи то біля Святогірівки, чи біля шахти імені РСЧА, у свій час затонув турецький корабель з награбованим добром і золотом. Недарма ще в минулому столітті Бик називався Золотим Бичком. Як його називати нині? І як би вчасно знадобилось те турецьке золото для його порятунку. А чому б і не помріяти? Мріє ж українська громада залучити для свого порятунку золото гетьмана Полуботка...

О. Семиохін тим часом продовжив:

— Донецьким рікам потрібен господар, який існував би на виплати промислових підприємств за користування водою та її забруднення, використовував би ці кошти для оздоровлення кальміусів, бичків, грузьких. Таке спеціалізоване об'єднання покликане займатися нашими річечками, річками, ріками, які підживлюють стародавню Меотиду — Азовське море, у басейні якого народилась і стала на ноги, якщо хочете, донбаська цивілізація. Зберегти море — нині це найголовніше завдання всіх, хто живе навколо нього. Цікаво виходить. Екологічні проблеми буквально покликані об'єднати людей для спільних дій. Ми почали розмову з малих річок і доплили до Азову. Тепер дійшли до того, що турбота про його долю консолідує нас, незалежно від місцевих інтересів.

— До речі, — вів далі О. Семиохін, — цього висновку дійшли і депутати сусідніх областей — Луганської, Дніпропетровської, Запорізької, Ростовської, а також Криму, Краснодарського краю. До нас, в обласну Раду, в постійну комісію, надходять звідти резолюції екологічних мітингів, звернення народних обранців, інші документи, зміст яких зводився до одного: люди, що живуть в азовському регіоні, повинні разом потурбуватися про свій дім. Так, це басейновий інтерес. Таким чином, ми простягнули з вами ланцюжок — від басейну малої річки до басейну Азовського моря. Це наша постійна турбота.

— ...Яка вимагає коштів.

— І чималих, зважте. Я попросив облфінуправління підготувати довідку про плату за воду. Ось що відповіли: «У 1990 році плата за воду, що вноситься підприємствами,... повністю зараховується в місцевий бюджет... До відома, у бюджеті області 1990 року асигнування на природоохоронні заходи не передбачалися».

Та не може ж такого бути! Хоч копійки, та перепадуть Попелюшці-екології. Ось і в Основних показниках проекту плану економічного та соціального розвитку Донецької області на 1991 рік на охорону й раціональне використання природних ресурсів передбачається виділити 67,9 мільйона карбованців, що на 26,7 відсотка більше плану 1990 року. Тож є навіть мільйони, є й зростання. Ось тільки генеральний директор регіонального еколого-культурного центру «Донбас-Екос» В. Лабзін, почувши ці цифри, здивовано промовив:

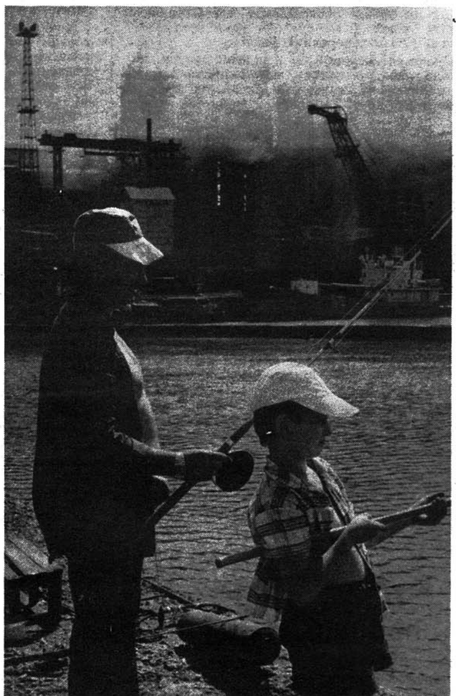
— А я підрахував, що наша доблесна індустрія завдає рідній донецькій природі щорічного збитку на шість мільярдів карбованців.

Що не кажіть, а в нашому житті все пов'язано. Мандруючи по туристичній карті, вийшли спочатку на малі регіональні, а потім уже й на басейнові — загальноазовські — інтереси. І оце, гадаю, найправильніша, найкозирніша карта, котра об'єднує будь-який містечковий егоїзм.

Віктор ПАСІЧНИК.

Фото **Світлани БУКОВСЬКОЇ.**

Донецьк.

ЯК З ПРОЗОРОГО СТРУМОЧКА ПОЧИНАЄТЬСЯ РІЧКА, ТАК ІЗ ОЗДОРОВЛЕННЯ НАЙМЕНШОГО ДЖЕРЕЛЬЦЯ ТРЕБА БРАТИСЯ ЗА РЕАНІМАЦІЮ АЗОВСЬКОГО МОРЯ.

ЩЕ З ДЕСЯТОК РОКІВ — І ЛИШЕ В НАЗВАХ ПАЛАЦІВ, МІКРОРАЙОНІВ, КООПЕРАТИВІВ МОЖЕ ЗАЛИШИТИСЯ ПАМ'ЯТЬ ПРО КАЛЬМІУС, СУДНОПЛАВНИЙ НА СВІТАННІ КЛЯТОГО КАПІТАЛІЗМУ.

НАША ДОБЛЕСНА ІНДУСТРІЯ ЩОРОКУ ЗАВДАЄ ДОНЕЦЬКІЙ ПРИРОДІ ЗБИТКУ НА ШІСТЬ МІЛЬЯРДІВ КАРБОВАНЦІВ.

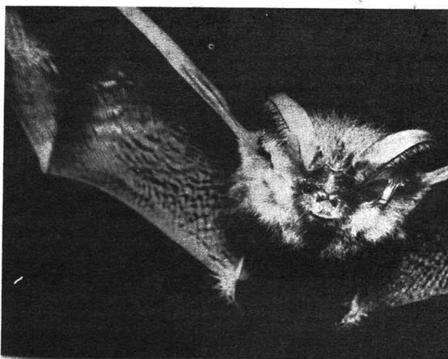
У БЕРЕЗНІ 1977 РОКУ УКРАЇНСЬКІ СПЕЛЕОЛОГИ ВІДКРИЛИ У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ НЕВЕЛИЧКУ ПЕЧЕРУ. ВОНА УВІЙШЛА ДО РЕСПУБЛІКАНСЬКОГО КАДАСТРУ ПІД НАЗВОЮ «ПОПЕЛЮШКА». ТА ЗГОДОМ, ЯК У СТАРОВИННІЙ КАЗЦІ, СТАЛА ПРИНЦЕСОЮ, БО КОЖНА ЕКСПЕДИЦІЯ ЗНАХОДИЛА НОВІ БАГАТОКІЛОМЕТРОВІ ВІДГАЛУЖЕННЯ. І НИНІ ДОВЖИНА ДОСЛІДЖУВАНИХ ХОДІВ — 82 КІЛОМЕТРИ.

ТАЄМНИЦІ «ПОПЕЛЮШКИ»

Коли я вперше потрапив до цієї печери, що пронизує землі української Буковини на ареалі 700 квадратних кілометрів, здивувався її аскетичності. Тут не було ні величних залів печер, ні казкової краси вапнякових утворень.

Природа неначе поскупилась на розкоші для «Попелюшки», зробивши її падчеркою з великим похмурим лабіринтом. Рідкісні, невибагливі прикраси з кольорової глини та гіпсу не можуть змінити цього враження. Світло шахтарського ліхтаря інколи відбивало стіни якимось внутрішнім блиском, неначе під напівпрозорою корою на мить запалювалися коштовні діаманти. Так блищав кристалічний гіпс, що кликав уперед, обіцяючи дивні відкриття на підземних стежках.

Усі вісімдесят два кілометри печери мають неповторні за архітектурою зали, і тому першовідкривачам, ученим-спелеологам з Чернівців Олександру Філіппову, Віталію Коржику, Вячеславу Андрійчуку та Богдану Рідушу, неважко було давати назви підземним галереям і озерам. Так на спелеокартах з'явились зали «Морське око», «Стадіон», «Динозавр», «Увертюра», «Червоні зали», озера «Спелунка», «Крокодил», «Наутілус».

Чим далі людина заглиблювалася у середину Землі, тим важче було робити дослідження, бо в деяких місцях печери («Камікадзе», «Червоні зали») за водними перешкодами, повітря дуже насичене вуглекислим газом — до 5—6 відсотків. Якщо відійти на три-чотири кілометри від входу, дихати стає дуже важко, а свічки починають гаснути.

Вуглекислота виділяється в повітря з гіпсових порід, які потроху розчиняє вода.

«Попелюшка» — третя за довжиною серед гіпсових і дев'ята, за даними на 1986 рік, за величиною серед усіх печер світу. Її об'єм сягає за 0,70 мільйона кубометрів. Кожного року відкриваються нові мережі ходів. На думку чернівецьких вчених, довжина печери може наблизитися до 11000 кілометрів, якщо зв'язати її з новими, відкритими при бурінні підземними пустотами. Але дослідження печери вимагає багато часу і сил, тому ці великі відкриття — справа далекого майбутнього.

Одна з найбільш загадкових таємниць «Попелюшки» — наявність мінералу бьорнеситу, що зустрічається цілими пластами в глині. Бьорнесит — це сполучення чорного марганцю, перехідна форма від аморфного до кристалічного тіла. Цей мінерал майже не досліджений. Вчені з 1966 року, коли він був відкритий, досі не можуть визначити його склад. До цього часу він траплявся на дні... багатокілометрових океанських западин.

Під час багатогодинної подорожі під землею трапилось так, що я деякий час сидів без світла — один на один з темрявою. Через кілька хвилин з'явилося таке відчуття, що тіло, мозок починають повільно розчинятися у навколишньому середовищі. Руки інстинктивно почали шукати опору, і, знайшовши її, я трохи заспокоївся. При цьому всі почуття надзвичайно загострюються, прагнеш вловити хоч якусь ознаку матеріального світу. Але органи почуттів тут ні до чого, бо в «космічній» темряві зір не потрібен, ватну тишу не розрізає навіть капіж води, приголомшує повна відсутність запахів, а також озону, що утворюється під дією ультрафіолетового проміння. Час зупинився, і наявність годинника не має ніякого сенсу... Але жовте світло ліхтаря товариша, який повернувся з розвідки, розрізає темряву і виводить мене з трансу. Ми поволі повертаємося назад. По дорозі завернули до невеличкого гроту «Плафони». З його стелі звисали дві велетенські друзи прозорого кристалічного гіпсу, які мали незвичайний мандариновий колір. Такий гіпс, що за будовою нагадує слюду (за народною назвою «маріїне скло»), зустрічається досить рідко, і тому цей грот має неабияку цінність як геологічний пам'ятник.

Коли ми вийшли на поверхню, на небі сяяло мереживо зірок, легені наповнились пахучим степовим повітрям, теплий вітер дмухнув в обличчя. І на кордоні цих світів я зрозумів: щоб пізнати радість життя, необхідно хоч раз зробити подорож до підземних лабіринтів «Попелюшки».

Андрій КОТЛЯРЧУК.

На знімках: під час досліджень — на маршруті Ольга Байнак; рідкі кажани при появі спелеологів починають кружляти по печері.

Фото автора.

Озвірілий зоопарк

Дивина, як відомо, не в тому, що собака покусав хазяїна, а що хазяїн його загриз. Щось подібне діється нині між звірами і людьми. Це й привело мене до Київського зоопарку.

Не дуже зрадівши, що до цього закладу культури квитки з 1 січня 1991 року подорожчали в п'ять разів, у зв'язку з підвищенням матеріального блага народу, я все-таки вирішив відвідати царство наших молодших братів по земній цивілізації.

Незабаром переконався, що царюють тут старші: і зарплата стабільна, і пупа не треба надривати, і мітингуючих не видно. Тварини — не люди — мовчать.

Нелюдським голосом кричить тільки слон Бой. А так — скарг нуль і нуль десятих. Верблюдам — на все наплювати. Гади повзучі — завмерли. Ведмеді — теж сплять, немов після іменин.

Не почувають себе іменинниками тільки коні Пржевальського, олені, косулі та інші безмовні тварини. І холод, і голод — хоч вовком вий. Тільки не виє вовк. Зник у невідомому напрямку, як той закоренілий боржник аліментів. Песців теж нечиста забрала. Повідкидали копита і деякі парнокопитні

Сатиричним пером

Можливо, тому від імені голодуючих тварин хтось помістив на стенді «Народного контролю» звернення:

«Тт. Блудову і Сардаковській. Забезпечте нас на зиму кормами. Не допустіть голодомору-91.

Інженеру т. Коцюбі та старшому економісту т. Салтановській. Верніть тваринам «украдені» 15500 карбованців на будівництво. Не зловживайте більше за їх рахунок.

Головному енергетику т. Капусто. Забезпечте нас на зиму теплом і не допустіть аварії котельної. Закінчіть, на всяк випадок, теплотрасу і підключіть її до міської мережі.

Ветлікарям тт. Білику і Марунчіну. Приділяйте більше уваги здоров'ю звірів».

— У нас підібралися прекрасні кадри, — каже старший науковий співробітник Київського зоопарку Ю. Карпінський, — з великим досвідом. Перш ніж щось робити, сорок разів подумають. Таких спеціалістів, як ми, ніде більше нема. Їх готують тільки в Москві — у Всесоюзному сільськогосподарському інституті.

Від Юрія Володимировича дізнався, що в результаті багаторічних наукових досліджень він (майбутній дисертант) і його колеги по науці дійшли висновку: якщо тварин в умовах зоопарку годувати неякісно, то настає авітаміноз. А коли зовсім не давати їсти, то тварини можуть припинити своє існування.

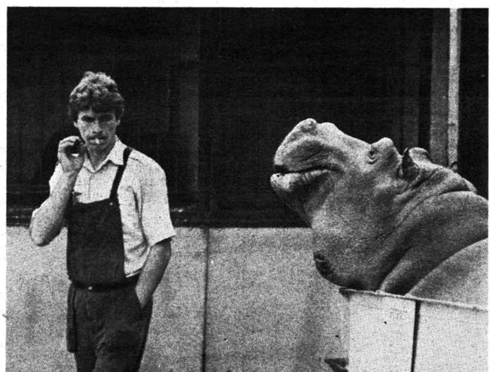
Моє захоплення науковими відкриттями перервала голосна лайка біля «Острова звірів». Слова долинали такі, що, якби їх почули папуги, то почали б заїкатися. Взагалі на цьому острові нерідко проводять свої «консиліуми» звичайні п'яничкн.

Бувають випадки, коли звірі, не спитавши дозволу адміністрації зоопарку, самі відстоюють свою честь екстремістським шляхом. Якось один розумник під кайфом тицьнув недопалком осла. Думав, що той «не поймьот». А він, не довго розмірковуючи, схопив поганця за руку так, що вона тріснула, як гнилий віник. А ще один остограмлений перевалив через огорожу до клітки ведмедя своє сідало. Через секунду залишився без штанів і без деяких запчастин.

Але розплата за дурість, хуліганство, а то й злочин приходить не завжди. То неправда, що від звірів страждають люди. Швидше буває навпаки.

Як свідчить лист директора Київського зоопарку В. Сапелкіна від 9 січня 1991 року на ім'я начальника Радянського РВВС Києва В. Савчука, останнім часом украдено дві косулі, два песці, двоє білих гусей... Боюсь, що, поки пишуться оці рядки, невідомі поцуплять ще й тигра чи лева. Бо зоопарк став якимсь озвірілий.

Доки знайомився з експонатами, перебігаючи від вольєра до вольєра (мороз та ще й вітер), у мене не тільки ноги — черевики замерзли. А як же мешканцям зоопарку на такому звіриному холоді? Щоправда, є у них якісь дощаті забігайлівки. Але вони так захищають тварин від холоду, як сучасних красунь прикривають купальники.

Я хотів було вже тікати подалі, побачивши, як старший науковий співробітник Ю. Карпінський наближається з дрючком. Але він кинув його в загороду.

— Це, — пояснює науковець, — твердий корм. Його вистачає барану на дватри дні.

І що ви думаєте? Гризе, як зла жінка чоловіка.

Дивлячись, як обцілюють на дрючках кору пристосовані до умов ринкової економіки барани, бізони, зубри, подумав: барани, може, протягнуть. А от слониха Бама не винесла тяжкої долі.

Гинуть звірі від нелюдського ставлення до них. І тільки слон Бой обурюється: трощить перегородки, виламує двері — веде нерівний бій. Як кажуть вчені люди — неконституційний.

Володимир ОЛЕФІРЕНКО, спеціальний кореспондент «Голосу України».

Фото Богдана ПРИИМАКА.

МИХАЙЛО КОМАН:

І ДУБЛЕРИ ЧАСУ НЕ ГАЯЛИ

Позивні футбольної весни

Як відомо, протягом січня група футболістів київського «Динамо» готувалася до нового сезону в німецькому містечку Руйт, під Штутгартом. Майже в цей час дублери чемпіонського клубу тренувалися і грали товарські матчі у В'єтнамі. Про подорож до Південно-Східної Азії нашому кореспондентові розповів заслужений тренер України Михайло КОМАН:

— До В'єтнаму ми вилетіли з Москви. Мали зробити проміжну посадку у Карачі (Пакистан), але опинилися в... індійському Бомбеї. Там просиділи майже добу, чекали, доки відпочине екіпаж нашого літака. І лише після цього відправилися за призначенням. Весь час мешкали в Ханої. А на товариські зустрічі виїжджали автобусом. Побували в центральній частині країни, на в'єтнамо-китайському кордоні, у головному портовому місті — Хайфоні. Погода була літня. Ми навіть купалися в морі. Пляжі там казкові.

— Але головне для динамівців, гадаю, було не милування в'єтнамською природою...

— Безперечно, туристичні враження — то другорядне. Головним для нас була робота щоденна і напружена. Приємно, звичайно, серед зими проводити заняття і змагатися на зелених трав'яних полях. Зіграли шість товариських поєдинків. За домовленістю, нічиїх не могло бути. Тому практикували післяматчеві пенальті. З динамівцями Ханоя провели чотири зустрічі — двічі — по 1:1 (обидва рази ми виграли по пенальті), 0:0 (також перемога за нами), нарешті, 2:2 (успіх господарів). Поступилися кияни й збірній місцевих динамівців та армійців — 0:1. Цей єдиний гол в'єтнамські футболісти забили на останніх хвилинах з 11-метрового.

А от головний поєдинок проти клубу ЦСКА (Ханой) — чемпіона країни — наші хлопці провели відмінно і взяли гору — 3:0. Два м'ячі забив Левченко і раз відзначився Аксьонов, ефектно пробивши штрафний.

Лише цей матч обслуговував наш арбітр, завідуючий кафедрою футболу КДІФК Анатолій Попов. В інших мали справу з місцевими суддями, які, м'яко кажучи, досить своєрідно трактували правила...

— Михайле Михайловичу, розкажіть детальніше, будь ласка, про склад динамівців, який побував у цій поїздці...

— Це в основному дублери та юніори, які вже стукаються в двері резервного складу клубу. Найколоритнішою фігурою був захисник Беца. Він — закарпатець, рідний племінник відомого у минулому гравця і тренера Йосипа Беци. Отож юнак зіграв так добре, що його після відвідин В'єтнаму головний тренер ФК «Динамо» (Київ) Анатолій Пузач включив до основного складу, який тепер перебуває в Греції.

Відзначу заднього центрального захисника Головка, який має, як на мене, гарні перспективи. До пари йому Мізін — технічний, добре бачить поле.

Добре провів збір лівий захисник Тарнавський. У середній лінії помітними були Левченко, Бєлкін, Ковальов. Під нападаючими грав Петруня — цікавий футболіст з хорошим технічним оснащенням.

Постійно тримали в напрузі суперника Мінтенко з Аксьоновим — тандем центрфорвардів.

Старалися ще й Чуприн, Дарченко, Давиденко.

Одне слово, хлопці дістали хорошу школу.

— А як вас приймали у В'єтнамі?

— Дуже тепло. Однак ми ніяк не могли звикнути до місцевої кухні й до того, що лягаючи спати, треба було обгортатися сіткою від комарів. Щоправда, через кілька днів нас перевели на європейське харчування: яєчні курчата, бульйони, було багато овочів та фруктів. А от від сіток усе ж не відмовилися.

Знайшли час радо прийняти нас і в посольстві СРСР. То була дуже приємна зустріч.

— Ну, а які подальші плани динамівських резервістів?

— Вирушаємо тепер до Ужгорода. Продовжимо підготовку там. Домовилися й про два товариські матчі в Чехо-Словаччині. Ще один зіграємо проти «Закарпаття»...

Бесіду вів Віктор БРАНИЦЬКИЙ, спеціальний кореспондент «Голосу України».

Хокей

РІЧ НЕ В БІСОВІЙ ДЮЖИНІ

Минулої середи, а точніше 13 лютого, київський «Сокіл», приймаючи в матчі чемпіонату СРСР хокеїстів московського «Спартака» поступився суперникові — 0:4 (0:1, 0:1, 0:2). І виною цьому, звісно, не бісова дюжина — нещасливе число тринадцять. Це—як для кого. Гадаю, що спартаківці зовсім протилежної думки. То в чому ж тоді річ?

— Відмінно зіграв, як і належить воротареві збірної країни, москвич Мар'їн, — сказав після матчу нашому кореспондентові головний тренер киян Анатолій Богданов. — «Спартак» нині один із претендентів на золоті медалі, має гарно збалансований склад. Але не в цьому причини нашої поразки. Адже протягом двох періодів на майданчику йшла приблизно рівна гра. Варто нам було пропустити третю шайбу, як у багатьох гравців одразу руки опустилися.

Для того, щоб гідно протистояти «Спартакові», необхідно було виявити максимум бійцівських якостей і самовідданості. Чого не спостерігали, на жаль, численні болільники, які прийшли до Палацу спорту.

Маю чимало претензій до молодих гравців, зокрема Савицького, Житника, Тимченка, Сидорова, Кулабухова, Свинцицького, Олецького, Куценка, Валіулліна. Складається враження, що вони, потрапивши до основного складу, заспокоїлися. Що ж, постараємося порушити їхній ейфорійний стан...

Того ж вечора гралося ще кілька матчів: «Динамо» (Москва) — «Торпедо» (Усть-Каменогорськ) — 8:2, несподівано «Крила Рад» вдома поступилися «Торпедо» з Нижнього Новгорода — 0:1, внічию — 4:4 — розійшлися «Торпедо» (Ярославль) і «Хімік».

Після цього очкові показники учасників чемпіонату стали такими: «Динамо» М.— 49, ЦСКА і «Спартак» — по 47, «Крила Рад» — 45, «Хімік» — 44, «Динамо» Р. — 39, «Торпедо» НН. — 35, «Сокіл» — 34, «Торпедо» Я. — 33, «Торпедо» У.-К. — 29.

Віктор СТУГНА.

ПОГОДА

15—16 лютого погоду України визначатиме активний циклон з півдня. Сьогодні в південних та східних областях, 16 лютого в південно-східній половині республ... очікуються складні ...годні умови — мокрий сніг та дощ, місцями сильні опади, ожеледь, хуртовини, налипання мокрого снігу, пориви вітру 15—20 метрів за секунду. На решті території республіки часом невеликий сніг, на дорогах ожеледиця. Температура сьогодні вдень 0—5 морозу. 16 лютого у південно-східній половині вночі від 2 морозу до 4 тепла. Вдень ... 6 тепла, в Криму до ... градусів тепла. На решті території вночі 6—12, вдень 2—8 морозу.

У Києві й області сьогодні вдень невеликий сніг, на дорогах ожеледиця. Вітер південно-західний, 7—12 ме... за секунду. Температура 0—5 морозу.

Гра над сіткою. Фото Миколи БОЧКА.

Спільне радянсько-австрійське підприємство "Інтермікро" пропонує на українському ринку

ЛОКАЛЬНІ ОБЧИСЛЮВАЛЬНІ СІТІ ARCNET І ETHERNET

Локальні обчислювальні сіті Arcnet і Ethernet *об'єднують до 300 персональних комп'ютерів на відстані від 2,5 до 6 км і забезпечують підключення більш віддалених терміналів при високій швидкості передачі даних.*

Локальні обчислювальні сіті Arcnet і Ethernet *звільняють від багатьох проблем управління. За їх допомогою за декілька секунд можна одержати будь-яку довідку, провести аналіз справ у будь-якому ракурсі.*

Локальні обчислювальні сіті Arcnet і Ethernet *гарантують надійне зберігання, достовірну передачу інформації і захист при обробці збоєв.*

Локальні обчислювальні сіті Arcnet і Ethernet *заощаджують кошти при експлуатації цінного периферійного обладнання.*

Локальні обчислювальні сіті Arcnet і Ethernet *дозволяють гнучко розподіляти ресурси, організувати електронну пошту серед абонентів сіті і запустити рішення задач на інших станціях.*

"Інтермікро" готове зустрітись із зацікавленими клієнтами за адресою:

Науково-дослідний центр нових розробок СП "ІНТЕРМІКРО"

252013, м. Київ-13, вул. Будіндустрії, 5. Телефон: 296-43-63. Телефакс: (044) 296-17-81

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Відповідальний секретар Віталій Суддя.

Чергові редактори — Марина Дятлова, Анатолій Солонськ...

Автор макета, змінний секретар — Євген Українець.

Випусковий — Олексій Бондаренко.

Оформлення — Володимир Кисельов.

Коректори: Леся Онищенко, Валентина Лукаш, Євгенія Оратовська, Олена Чоповська, Галина Каблак.

Верстальники: Тетяна Балюк, Алла Будникова, Марія Солодюк, Ольга Яценко, Анатолій Артеменко, Сергій Скаженюк.

Лінотипісти — Тетяна Мухіна, Наталія Позняк.

* * *

Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна», 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.

Індекс 60955.

Тираж 166.150.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Зам. 03150321